

Seminari de Drets Humans 2010

Transcripció

"El racisme i la xenofòbia a les societats democràtiques: la construcció de la ciutadania, un camí per aconseguir la igualtat de drets i oportunitats"

Dia: 12 de novembre del 2010

Horari: 10-18:30h

Lloc: Museu Marítim de Barcelona

Organitza:

S.O.S. RACISME

Col·laboren:

 Generalitat de Catalunya
Departament d'Interior,
Relacions Institucionals i Participació
**Oficina de Promoció de la Pau
i dels Drets Humans**

mmb MUSEU MARÍTIM DE
BARCELONA

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

"El racisme i la xenofòbia a les societats democràtiques:

la construcció de la ciutadania, un camí per aconseguir la igualtat de drets i oportunitats"

Dia: 12 de novembre del 2010

Horari: 10-18:30h

Lloc: Museu Marítim de Barcelona

10h-11:30h Obertura + Ponència inaugural

10-10:10h - Alba Cuevas, Directora de SOS Racisme-Catalunya

10:10-10:30h Xavier Badia i Cardús, Director de l'Oficina de Promoció de la Pau i dels Drets Humans de la Generalitat de Catalunya

10:30-11:30h Maria Elósegui Itxaso, Catedràtica de Filosofia del Dret de la Universitat de Saragossa

Alba Cuevas: Benvinguts i benvingudes a aquesta tercera edició del Seminari de Drets Humans que organitzem SOS Racisme-Catalunya. Primer de tot voldríem agrair a totes aquelles persones que fan possible que puguem desenvolupar aquest seminari. Els ponents, moderadors i diferents persones que de manera altruista que han acceptat el fet de venir a col·laborar un cop més en aquest seminari. Agrair la col·laboració de l'Oficina de Promoció de la Pau i els Drets Humans de la Generalitat de Catalunya i al Museu Marítim que un cop més ens acull a casa seva per poder fer el seminari. Tampoc voldríem deixar d'agrair a la base social de SOS Racisme que fa possible aquest projecte igual que molts d'altres.

El seminari d'aquest any l'anomenem "**El racisme i la xenofòbia a les societats democràtiques: la construcció de la ciutadania, un camí per aconseguir la igualtat de drets i oportunitats**". Considerem que avui per avui és més que oportú abordar aquesta temàtica i abordar aquest concepte perquè a l'entitat considerem la ciutadania com a una eina bàsica en la construcció d'una societat en la que hi hagi igualtat de drets i oportunitats per a tothom i una eina primordial en la lluita contra el racisme. Pensem per una altra banda que tant la igualtat de drets i el racisme són dos temes que estan en total actualitat i sembla que aquest 2010 ens dóna més la raó.

Fa uns mesos, el juliol a SOS Racisme vam organitzar un diàleg en el qual vam centrar el debat al voltant d'un discurs i un context de retallada de drets. En aquella ocasió, parlàvem de tota la polèmica que es va generar al mes de gener i que ens ha marcat molt la línia d'aquest any al voltant de la iniciativa que va sorgir a l'Ajuntament de Vic de negar el padró a les persones immigrades en situació administrativa irregular. A nosaltres, més enllà de la pròpia mesura, que considerem molt negativa per tot el que implica, ens va sobtar l'acceptació d'aquesta mesura per part de la resta de la població. Com era possible que, en aquell moment, s'arribés a aplaudir el fet que una iniciativa pogués limitar l'accés a drets fonamentals dels nostres veïns i veïnes. D'alguna manera ens estava assenyalant que alguna cosa passava en la societat catalana. Tota aquesta polèmica sempre l'hem centrat en allò que significava: un pas

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

endarrere per un estat de dret i una democràcia i un pas endavant en la fractura social. L'altre part, parlàvem d'igualtat de drets i de lluita contra el racisme. Els posicionaments racistes sembla que estan a l'ordre del dia i com més ens acostem a la campanya electoral, que justament es va inaugurar, tot i que portem mesos en pre-campanya, sembla que és dels punts bàsics de debat. A certs partits els està interessant utilitzar el racisme i fer-ne bandera. També ens preocupa aquesta acceptació que part de la població esta tenint davant d'aquests discursos.

El racisme és un indicador bàsic, per no dir-li importantíssim, que reflecteix que quelcom a la democràcia no ens funciona. És un mecanisme que permet discriminar persones per motiu d'un origen, d'un color de pell, d'una cultura o d'una religió. És una discriminació que parteix de la idea que hi ha una superioritat d'unes persones vers les altres. És aquesta lògica d'acceptar aquesta idea de superioritat que dóna peu a justificar una retallada de drets. Poder acceptar que les persones per motiu d'origen o color de pell o de cultura tenen uns drets diferents a unes altres. És per això que avui consideràvem primordial centrar el debat de la jornada en la construcció de la ciutadania. Si pensem que aquesta pot ser una eina bàsica en la lluita contra el racisme i en la construcció d'una societat igualitària i justa, hem de conèixer-la.

Al llarg del dia d'avui veurem que hi ha diferents espais en els que intentarem aprofundir en el concepte, des de vessants de l'àmbit del Dret, de l'àmbit de la Sociologia. També intentarem baixar-ho al nivell més pràctic, per veure com es viu la ciutadania en l'àmbit local, els conflictes que pot ocasionar. De fet, la taula rodona l'hem titulat "Viure" o "patir" la ciutadania dins l'àmbit local. Per part meva, esperar que gaudiu de la jornada, que aquesta jornada us faciliti instruments, us serveixi per ser persones actives en la lluita contra el racisme.

Li agraeixo la presència i li passo la paraula al Sr. Xavier Badia i Cardús, Director de l'Oficina de Promoció de la Pau i dels Drets Humans de la Generalitat de Catalunya

Xavier Badia: Molt bon dia a tothom. En primer lloc les meves paraules han de ser forçosament d'agraïment per haver estat invitat a aquest acte d'inauguració i al conjunt del seminari sobre Drets Humans que ja és la tercera vegada que feu com a SOS Racisme, però sobretot vull agrair i m'agrada fer-ho davant de tots vosaltres pel treball que feu, no solament de seminari en seminari, sinó el treball del dia a dia.

Coincideixo amb el que acaba de dir l'Alba, que estem en un punt molt important del nostre país, estem en un moment d'una certa cruïlla que hauríem de fer tots l'esforç per convertir-lo en una oportunitat, però que també podria ser que es convertís en un enorme forat on s'anessin escolant totes les fites que hem anat a aconseguir al llarg d'aquests diferents anys. Coincideixo i no em cansaré de dir-ho que les societats democràtiques no són construccions estàtiques, no són nivells estadis els quals assolim i allà còmodament ens podem instal·lar i podem anar fluint en l'esdevenir d'aquesta pròpia societat. Si féssim una mica aquesta anàlisi ens deixaria un paper de mers espectadors que penso que no és el paper que tenim, i que tenim l'obligació com a ciutadans i ciutadanes. I alhora, si ens instal·léssim en aquesta mateixa anàlisi, veuríem que hi ha un risc molt gran i una seguretat molt gran que el propi sistema s'aniria degradant paulatinament, i la degradació del propi sistema no és una cosa neutra, sinó que comença afectant sobretot els drets de les persones més vulnerables, donada l'estructuració de la societat. També penso que és important destacar, no sé si feliçment o no, coincideix en el primer dia de la campanya electoral, d'unes eleccions que són importants. I dic això no perquè sigui el tema, sinó perquè a ningú se'n escapa que s'ha situat en una part relativament central del discurs la immigració com a problema, i els drets dels nouvinguts i tot el que se'n deriva.

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

Abans ho deia l'Alba. Són molt preocupants determinats discursos, un discurs clarament xenòfob i racista, però jo diria que encara és més preocupant com hi ha uns nivells d'acceptació relativament alts per part de la població. Això jo penso que això es dóna per la conjunció –és un tema molt complex- de dos elements importants; un és que estem en un període de crisi, no dic res de nou, que és una crisi econòmica però que també és molt més que una crisi econòmica i això fa que hi hagi una receptivitat més alta de si hi hagués bonança econòmica d'una major receptivitat respecte a aquests discursos. Per altra banda, és molt greu, sabeu que hi ha un joc d'intentar aprofitar un espai o d'omplir un espai perquè no l'ocupin altres encara més racistes i xenòfobs. Això ens porta d'alguna manera a posar en evidència que sí que és clar que ha estat o que és una fal·làcia com una mena d'estat ingènuament acceptat que hi havia un cert acord implícit de no entrar en determinats temes. I això s'està demostrant que no és una fal·làcia i això vol dir que, com he dit al començament de les meves paraules, el tema del racisme i la xenofòbia derivat d'una concepció de la immigració com a problema, que es planteja d'aquesta forma, passa a ser un dels temes centrals de la campanya, almenys per part d'algunes formacions polítiques.

En aquest sentit, vull posar en valor la necessitat de contrarestar això. I això sé que és molt complicat, però vull posar en valor aquelles entitats, aquelles institucions i aquelles persones que feu un treball de denúncia i sensibilització constant la vostra raó de ser. I enllaço amb l'agraïment, que no és gens protocol·lari, penso que el paper que esteu fent juntament amb els altres entitats però que evidentment SOS Racisme té un paper molt important molt central no té preu, és un treball fonamental. Ahir quan em preparava una mica què us volia dir, em mirava la trajectòria d'aquests tres seminaris, que sota l'epígraf comú "El racisme i la xenofòbia a les societats democràtiques", hi ha una certa evolució i a més una coherència. L'any 2008 parlàveu de les eines per combatre el racisme i la xenofòbia, l'any passat parlàveu d'un tema molt important, una resposta a les pors col·lectives, em sembla molt important d'introduir el concepte de la por, que ens porta a com una part important de la població que abraça aquestes idees des d'una actitud estrictament defensiva, i aquesta jo penso que és una de les eines que ens dóna força en aquest treball de sensibilització i contrarestar. Una resposta a les pors col·lectives i a l'obsessió de la seguretat, la concepció de la seguretat, una concepció molt esbiaixada cap a valors i principis que han estat patrimonialitzats per la dreta política aquí i en general al món i a les desigualtats socials.

El fet de que us plantegéssiu la ciutadania em sembla que és clau, abans ho deia l'Alba; és un punt clau perquè això ens porta a analitzar quin tipus de societat volem. Quan us plantegeu si és una ciutadania inclusiva o restrictiva, si és una ciutadania amb garantia de drets, i quins, per a quines persones, és anar a un nucli fonamental sobre el tipus de societat. I deixeu-me expressar-vos una certa confusió. Jo tinc una certa perplexitat i ara parlo com a persona, tinc una certa perplexitat davant del debat polític al nostre país. Em dóna la sensació que, i vull que se m'entengui bé, em dóna la sensació que s'ha polaritzat molt en la relació entre Catalunya i Espanya i en si el nou Estat ha estat una eina útil o si hem d'anar cap a un projecte d'independència o d'Estat. Penso que això està centrant molt el debat polític i, en canvi, està deixant molt de banda el model de societat que volem. Aleshores, a mi em dóna la sensació que en conjunt, la ciutadania, ens costa molt fer la translació entre les realitats concretes que vivim, de la crisi econòmica, de l'atur, del desgast de les cobertures socials, etc. , també les coses que hem aconseguit –perquè hem avançat molt en aquests 30 anys, jo sóc un gran defensor de l'avenç i el progrés que ha representat la democràcia pel nostre país.

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

Però en canvi ens costa molt traslladar en els discursos polítics les realitats concretes, entre els quals hi ha també els temes de ciutadania. Em dóna la sensació que no anem al que per mi és el nucli del que per mi hauria de ser el debat polític, en tot cas és el nucli del per què jo estic en les institucions, estic compromès amb una força política i estic treballant políticament.

Acabo i perdoneu aquesta digressió que potser és inoportuna o potser és provocadora. Acabo dient que en el Govern de la Generalitat en aquesta legislatura es va decidir que hi hagués una unitat del Govern dedicada específicament a temes de pau i drets humans. Penseu que una unitat de pau, és l'única de tot l'Estat espanyol, com a unitat de govern. Com a unitat de drets humans, només n'hi ha tres que jo sàpiga. Una és al Govern central que penja del Ministeri d'Afers Exteriors i Cooperació, una és al Govern basc que penja de la Conselleria de Justícia i l'altra és el del Govern català que penja del Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació. El fet que hi hagués aquesta unitat vol dir que hi ha hagut la voluntat de posar en marxa mecanismes de coordinació i impuls, d'accions i polítiques de pau i drets humans, no solament per part de la mateixa oficina (impuls a la recerca, suport a la societat civil, per exemple el suport a aquest seminari), sinó també buscar l'impuls en les actuacions dels diferents departaments, en la seva actuació.

En aquest sentit, hem pogut treballar amb uns quants departaments de la Generalitat, un dels quals ha estat Educació. Hem establert, a través d'un acord que signem de cada any, un acord intern entre Departament d'Educació i Oficina. I precisament amb el Departament d'Educació, un dels temes que hem treballat durant dos anys ha estat el de com havíem d'afrontar la prevenció del racisme des del món escolar, que ens semblava que era un tema prou interessant. Ha estat una línia de treball prou interessant, penso que hauria pogut donar més de sí del que ha donat, però ha estat un treball interessant. Sabem que vosaltres heu tingut certs desencontres amb el Departament d'Educació per les decisions que s'han pres. En tot cas sapiguen que hi ha hagut aquest treball i que espero que es pugui continuar.

Acabo, felicitant-vos i agraint el vostre treball com he dit al començament.

Cuevas: Bé, abans de donar pas a la ponència inaugural. Aquest seminari és un espai bàsic per ser contrapartida, per ser discurs alternatiu. Creiem que darrerament hi ha hagut un augment del racisme en el discurs, ha estat un augment descarat. Fins ara la gent podia dir qualsevol bajanada però deien que no eren racistes; últimament la gent diu "sóc racista, i què?".

Creiem que és important que la societat civil, la gent que ens considerem d'esquerres, amb tota l'amplitud que pot incloure això, la gent que estem per construir una societat més justa i inclusiva, potser tenim una certa part de responsabilitat, potser hem estat un tant adormits, potser no hem estat capaços d'escriure aquest discurs alternatiu, de nodrir-nos, d'enfortir les idees per ser el contrapunt a totes aquestes idees xenòfobes, racistes, feixistes, que ens vénen amb un tarannà del més ranci que fins ara no coneixíem.

Un espai és bàsic per nosaltres. Més enllà de ser una entitat que volem fer denúncia al carrer, que volem mobilitzar la gent en moments concrets, que fem sensibilització i conscienciació, també volem créixer en el món de les idees, perquè és bàsic per aturar tota aquesta ofensiva racista, és una mica alarmant però és així.

Presentació de la ponència inaugural:

Cuevas: Ara sí que donaríem pas a la ponència inaugural. En aquesta voldríem abordar el concepte de ciutadania. A veure si avui podem sortir d'aquí amb el concepte

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

clar. Per abordar-lo tenim la sort de comptar amb María Elósegui, que és Catedràtica de Filosofia del Dret per la Universitat de Zaragoza. Doctora en Dret i Doctora en Filosofia. Especialitzada en temes d'interculturalitat i de gènere. Ha fet diverses publicacions, darrerament al voltant dels Drets Humans i el Pluralisme cultural, i que ha estat guardonat amb el premi Luis Portero de Derechos Humanos l'any 2008 per la Academia de Jurisprudencia y Legislación de Granada.

És autora de tres manuals d'educació per la ciutadania i els drets humans per a primària i ESO, editats per l'editorial catalana Reverté-Aguilar, dos d'ells també en català. Darrerament, les seves últimes investigacions s'han centrat en la situació de la immigració al Quebec i Alemanya, becada pel govern de Canadà i per la Fundació alemanya Alexander von Humboldt.

Des de SOS Racisme li volem agrair la seva presència al seminari i ara sí li donaríem pas.

María Elósegui: Querría agradecer a SOS Racisme esta invitación. Tengo contacto con SOS Racismo de Zaragoza y sé como trabaja. Cuando me invitó Mar Carrera enseguida le dije que sí. También agradezco a Alba Cuevas esta presentación. Y la presencia de Xavier Badía que es inquieto y sensible en estos temas a parte de su puesto político.

Yo voy a intentar en tres cuartos de hora resumir muchas cosas, dejando un tiempo para preguntas concretas. Muchas de las cosas que quiero exponer son conflictivas, habrá muchísimas opiniones. El objetivo de este seminario también es tener un diálogo abierto entre nosotros mismos y nosotras sobre estos temas.

Como os han puesto en el programa voy a explicar un poco como se ve o desde qué modelo se está planteando en el [Consejo de Europa](http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/Source/Pub_White_Paper/WhitePaper_ID_SpanishVersion.pdf) http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/Source/Pub_White_Paper/WhitePaper_ID_SpanishVersion.pdf la interculturalidad y la integración o la inclusión, conceptos ya conflictivos, luego veremos, de la inmigración y de las diferencias culturales Y por otra parte os pondré algún ejemplo de medidas concretas que se están llevando a cabo en Berlín o en Alemania, que con esto no quiere decir que sean todas coherentes ni el único modelo a seguir, por supuesto, pero por lo menos sí que os quería mostrar algunas reacciones que está habiendo en estos países europeos con más trayectoria de inmigración que la nuestra. A pesar de eso, hay luces y sombras, creo que todas experiencias sirven para ver qué son las cosas positivas a imitar o trasladar a nuestra situación, aquí en Catalunya, o qué otras cosas son peligros a evitar. Creo que este análisis es positivo en dos direcciones.

Hay una tendencia ahora mismo en Europa de exigir unos contenidos comunes a todos los ciudadanos como tales, este es un primer tema de discusión. Ahora veremos cuáles son esos valores comunes que podemos exigir para que haya cohesión social y que debemos de en cierta manera educar a toda la población, la autóctona en primer lugar y la inmigración. Esto es un autoexamen para las dos partes, digo esto porque a todos nos toca, también hay todos unos hábitos que nos faltan de integración de la diferencia dentro de nuestro propio territorio español. No hace falta salir fuera, ni cara los de afuera, sino no aceptamos nuestras propias diferencias culturales. Creo que es una asignatura pendiente. Este examen de hacia donde tienen que ir las cosas nos sirve para todos, los internos y los externos. Así que no hay que pensar sólo en la inmigración, que es donde se centra este seminario.

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

El Consejo de Europa en un libro que se llama El diálogo intercultural que os animo a leer a todos y a todas, un libro que tenéis en las páginas web del Consejo de Europa, se llama [Libro blanco sobre el diálogo intercultural](http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/Source/Pub_White_Paper/WhitePaper_ID_SpanishVersion.pdf).

http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/Source/Pub_White_Paper/WhitePaper_ID_SpanishVersion.pdf Como se que hay muchos estudiantes del Grado Superior de Integración Social, el propio título de vuestros estudios habla de Integración, así que este libro se centra en la Integración, es decir, en el diálogo intercultural desde el concepto de integración. Luego todo es discutible porque los términos no son neutrales y las palabras tienen significados y no da igual como se llame. El libro tiene un subtítulo que es Vivir la convivencia juntos es decir vivir en conjunto, y esta hecho para Europa, para los 47 países que forman parte del Consejo de Europa.

El libro se basa en los derechos tal y como se plantean en el Convenio Europeo de Derechos Humanos, así que este es el punto de referencia. Creo que esta referencia a los Derechos Humanos i Derechos fundamentales es crucial para muchos de los debates que hoy estamos teniendo. El Consejo de Europa toma postura, tema uno, aquí no va a haber ambigüedades, sino que va tomar postura sobre qué modelo tienen que asumir las sociedades europeas. Y esta es una discusión que se va a tener a lo largo del día y yo voy a hacer ya un anticipo de algunos conceptos que luego se van a discutir.

Lo que quiero plantear aquí es que los modelos teóricos, las ideas, son fundamentales, porque según las ideas que tengamos sobre la sociedad que queremos tener construiremos las leyes. Es decir que las leyes no son algo inflexible, como lo decía antes Xavier, inamovible, que está ahí, las leyes las hacemos nosotros de un modo democrático. Según lo que queramos serán las leyes que tengamos. Para eso hay que pensar antes, y es un buen momento en esta Comunidad Autónoma y en general en los países con inmigración más reciente, el reflexionar sobre estos modelos con la experiencia europea. Pensar que estos países llevan treinta o cuarenta años de inmigración, desde los años 60 que importaron mano de obra extranjera en la expansión industrial. No podemos caer aquí como algo de nuevas, hay que aprender a mirar la historia y estudiar qué medidas se están llevando a cabo en estos países para copiar lo bueno y quitar lo malo.

El Consejo de Europa toma un modelo y voy a explicar muy brevemente qué dos modelos rechaza y por cuál apuesta. Esto va a tener consecuencias jurídicas y también a veces no se es todo coherente con este modelo y hay contradicciones internas en nuestros propios sistemas. Pero es importante saber dónde queremos ir, luego al igual nos salimos del camino pero hay que saber por donde ir. ¿Cuáles son las dos perspectivas, los dos modelos que va a rechazar el Consejo de Europa?

Uno es el asimilacionismo, palabra que hoy está muy en boga y sobretodo, los que provenís de formaciones de Sociología, Antropología, Educación, estáis muy acostumbrados a estos términos. A veces en el mundo jurídico, menos.

El asimilacionismo es considerar que una cultura es superior a la otra e intentar homogeneizar en base a esa cultura mayoritaria, a veces no es la mayoritaria, pero la que tenga más poder, más fuerza o la que esté en las instituciones y que consiga imponerse. Esa actitud ha sido común en toda Europa, es la actitud habitual, con lo cual es una actitud que está en nuestras raíces de la formación de los Estados-Nación y es la que está presente prácticamente en el Derecho todavía. Hay muchas cosas que hay un largo recorrido, porque a veces las mentalidades van por delante del Derecho, otras veces no, el Derecho va por delante y la sociedad va por detrás y no se entera que ya hay cosas que ya están legisladas. En cualquier caso, está claro que esa actitud es rechazable.

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

Luego tenemos que ver lo difícil con estos términos es analizar qué conductas concretas hoy pueden ser tachadas de asimilacionistas, porque para algunos puede que no lo sean y para otros sí. Así que no es tan fácil. Ya de momento digamos que esta actitud es contraria a los Derechos Humanos. Y es contraria al Convenio de Derechos Humanos. Aquí hay muchísimas cosas que no me puedo parar porque quiero hacerlos el marco general.

Una segunda actitud que ha sido un poco reacción contra el asimilacionismo y es lógica, porque obedece a la reivindicación frente a injusticias, ha sido o puede ser la de un multiculturalismo que yo suelo tachar o pongo el título de "cerrado", para entendernos. El Libro Blanco no usa la palabra multiculturalismo, que es la que estamos más habituados a escuchar, sino que habla de comunitarismo, pero la palabra comunitarismo en español o en catalán tiene significados distintos a los que pretende el Consejo de Europa. Por eso para nosotros a veces no es una palabra negativa, porque por ejemplo se habla del Derecho comunitario de la Unión Europea. Aquí, ese término comunitarismo equivale a un multiculturalismo cerrado.

¿Qué sería el multiculturalismo cerrado? También es un nuevo peligro que hoy tenemos. Muchas veces puede ocurrir que los grupos culturales, cuando ven su identidad amenazada, se quieran cerrar sobre si mismos, para sobrevivir, para que su cultura pueda seguir existiendo. Puede ser que en cierta manera nieguen el diálogo con los otros grupos culturales y además que piensen en cierto modo que el diálogo no es posible, porque tienen miedo que dialogar con otras culturas, por ejemplo con la mayoritaria, pues lleve al final a que ellos desaparezcan, a ser fagocitados, tienen el miedo del asimilacionismo. Esto se puede aplicar a muchas situaciones pero si pensamos en el perfil de los inmigrantes, estas actitudes son comunes, pueden ser comunes. También pasa en los grupos minoritarios dentro de un territorio; por ejemplo en el territorio estatal, puede pasar que ese miedo lo ha tenido la entre comillas minoría vasca o catalana, minorías en las que sus identidades no han sido respetadas y pueden a veces haber asumido este tipo de actitudes en pro de la supervivencia.

¿Qué dice el Libro Blanco del Consejo de Europa? Que esas actitudes si no son respetuosas con los Derechos Fundamentales y los Derechos Humanos tampoco caben dentro de la filosofía del Consejo de Europa. Si esas actitudes de preservar mi propia cultura a toda costa llevan a eliminar también los propios derechos humanos de los miembros que forman parte de esos grupos culturales eso también sería contrario a los Derechos Humanos. Cosa que en teoría se entiende; luego, la práctica, como todo, es complicada.

Si esto lo aplicamos a la inmigración, tendríamos muchísimos casos que podrían acabar en este tipo de actitudes y que son rechazables. Por ejemplo, si las minorías culturales o grupos venidos de la inmigración no quisieran aceptar normas de la sociedad de acogida, rechazaran los Derechos Fundamentales, o pretendieran que se respetasen sus diferencias sin asumir sin asumir las normas jurídicas generales, claro, este tipo de actitudes no serían aceptables. También hay que ver, hay que matizar muchas cosas. Pero creo que se entiende un poco.

También hay que tener cuidado porque es verdad que ahora mismo como hay miedo a la diversidad en la sociedad que vivimos, siempre ha habido miedo a la diversidad, es un tema frecuente, miedo a lo que es distinto, al que no habla mi idioma, digo a nivel de todo, a nivel de Comunidades Autónomas de todo, es un déficit humano que tenemos, el miedo a lo diverso.

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

Entonces como hay un miedo a la diversidad es verdad que ciertos sectores hoy en España, en Cataluña y en todas las autonomías, están utilizando esta posible actitud negativa ciertamente de sectores de inmigración para volver a defender el asimilacionismo. Este es el peligro. Hay cuestiones que efectivamente yo me mojo ya, digo, no son tolerables, hay que inculcar unas normas comunes, una ciudadanía común, que tienen unos requisitos, unas obligaciones y unos derechos, a todos, también a los de fuera, pero no podemos utilizar eso, esa crítica de quienes incumplen con esto, para decir entonces, la única alternativa es volver a lo anterior. Esto nos pasa porque hemos sido demasiado multiculturales, cosa que habría que ver porque en España no somos nada multiculturales, esto es porque nos hemos abierto demasiado, aquí ya no hay control, y entonces, al final todos los discursos son así en los medios de comunicación. Vamos a perder nuestra propia identidad europea, los valores comunes, es un discurso del miedo, que no lleva a ningún sitio, el miedo no lleva a ningún sitio, más que a perder la cabeza y al pánico escénico, y a ser manipulado. Habrá que analizar qué cuestiones son viables y hay que responder a ellas y qué derechos hay que otorgar a esa diferencia que nos viene, pero por otra parte marcar unos límites y ver qué va a ser lo exigible. Pero eso no justifica una vuelta atrás a actitudes asimilacionistas, una vuelta atrás o una perpetuidad porque muchas mentalidades son absolutamente asimilacionistas en nuestra sociedad, incluso en gente joven. Yo soy profesora de universidad y me paso el día con gente de vuestras edades y también un poco más mayores porque también tengo personas mayores; gente de 20 años, doy una asignatura que se llama Derechos y Libertades, otra de Filosofía del Derecho, cursos a profesores de instituto... Me asusta a mi misma ver que en estas nuevas generaciones que creíamos que hay cosas que ya estaban superadas, que eran propias de nuestros padres y abuelos, en muchos sectores no hemos avanzado nada y se sigue manteniendo este tipo de actitudes asimilacionistas, por entender mal algunas de las reivindicaciones multiculturales.

Ante estas dos situaciones que el Consejo de Europa rechaza en este documento, este documento no es una norma jurídica pero marca las líneas a seguir, la política a seguir. ¿Qué es lo que plantea el Consejo de Europa? El Consejo de Europa plantea como positivo y como coherente con sus políticas y con el Convenio Europeo de Derechos Humanos un modelo intercultural.

En la discusión que va a ver luego, se utilizan los dos términos de multiculturalidad y asimilacionismo pero no se habla de interculturalidad, se le denomina aquí modelo híbrido. A mi me parece más adecuado hablar de interculturalidad y es el término que utiliza el Consejo de Europa, y la Unión Europea, y también es utilizado en el Plan de Ciudadanía e Integración del territorio Español es decir que en muchos sitios ya esta bastante acuñado este término.

¿La interculturalidad qué tiene de diferente respecto a las otras dos actitudes que hemos visto?

Bien, la interculturalidad que a veces se puede llamar también multiculturalismo abierto, yo prefiero llamarle interculturalidad para que quede claro que no es ninguna de las dos cosas anteriores. Ya digo que mucha gente habla de lo que yo voy a explicar ahora y el Libro Blanco habla con el término multiculturalidad, tampoco pasa nada, con tal de que quede claro a qué se está refiriendo, porque hay mucha confusión entre los dos conceptos, y me parece importante deslindar conceptos.

¿La interculturalidad qué plantea? Primero, tiene que haber una ciudadanía común de propios, autóctonos y personas con permiso de residencia y luego también personas que adquieran la nacionalidad y por tanto ya son ciudadanos de primera clase aunque su origen sea otro, provengan de otra nacionalidad o tengan la doble nacionalidad,

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

cosa que en España es muy común con los latinoamericanos porque tenemos diecisiete países con convenios de doble nacionalidad.

Todas esas personas que ya viven en el país de acogida tienen que aceptar y vivir unos derechos fundamentales universales y el Libro Blanco del Consejo de Europa marca muy bien cuáles son esos puntos comunes. Yo creo que es fundamental insistir en esto cosa que los discursos políticos a veces no hacen y los medios de comunicación tampoco, alientan discursos negativos, ¿no? ¿Qué es lo común? Lo común es la educación en el sistema político. Es decir, educar en ciudadanía, en saber cuáles son los derechos fundamentales y especialmente por ejemplo el Estatut de Autonomia, que conozcan el Estatut de Autonomia y la Constitución y que sepan las normas jurídicas que les son aplicables y exigibles. Bien, esto dice el Consejo de Europa pero es que nos encontramos que en nuestros propios territorios, en nuestras propias autonomías, hay un desconocimiento total, empezando por los propios ciudadanos con nacionalidad y que votan sobre estos temas. Porque nosotros tenemos una carencia de educación política, con lo cual tenemos que hacer una tarea doble, autoeducarnos y educar a los que vienen y dejarnos de hacer otros discursos basados en las emociones y los sentimientos, que también es importante, pero hay que ser un poco más rigurosos y hablar de compromisos políticos concretos y exigir lo exigible, y no campos de pluralismo. Hay una confusión total. Y un conocimiento de lo propio, de las normas jurídicas.

Aquí todos tenemos que conocer bien el Código Civil, los criterios de adquisición de la nacionalidad, aunque seáis de otras ciencias que no sean la jurídica. Un sociólogo/a, un/a trabajadora social, tienen que conocer todos estos principios, de qué estamos hablando. Eso es lo exigible, ese conocimiento y ese vivir, y saber que son normas comunes y por eso habrá unos principios universales. Hay que saber hacer un esfuerzo para educar en estos temas. No se nace sabiendo esto. No lo sabemos nosotros, menos los de fuera. Las administraciones públicas, la Generalitat, los ayuntamientos tienen que hacer un esfuerzo para invertir en cursos de educación en ciudadanía. Ahora veremos. Esta es una de las propuestas que hace el Consejo de Europa y que están haciendo muchos países europeos.

En lugar de protestar o decir que no vengan, y luego cuando vienen que encima les hemos traído, luego decimos que nos estorban o luego los tratamos mal o como ciudadanos de segunda. Todos estos discursos son contrarios a los derechos humanos. Lo que hay que hacer es educar en esa ciudadanía común y saber en qué consiste. Y eso exigirlo.

Aquí hay temas fundamentales. En lugar de estar con miedo es que determinadas culturas son machistas o no viven la igualdad entre los sexos, bueno, pero vamos a explicar, a educar sobre igualdad, ¿a cuántas personas les hemos explicado estas cosas, les hemos educado en la igualdad? Vamos a hacerlo, ya todo se irá andando, pero para eso hay que hacerlo. No nacen sabiendo. Vienen de unas culturas diferentes, en las que a veces hay desigualdad –pero también hay en nuestra sociedad. En cualquier caso, esta es la norma jurídica, estos son los derechos, pues vamos a educar en ellos.

La libertad de pensamiento, la libertad de expresión, el aprender a argumentar, usar la razón, todo eso es lo común y eso es lo que hay que hacer. En ese común también entra todo lo que son los criterios de adquisición de nacionalidad, que conozcan, sepan y nosotros promovamos la inclusión a través de los instrumentos jurídicos. Luego también se hablará de esto en las mesas redondas, pero la ciudadanía aunque tiene una faceta sociológica, antropológica, psicológica, tiene una parte muy

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

importante que es jurídica, y que son unas vías que ya están hechas y no nos las podemos saltar.

Por muy cosmopolitas que seamos, por muy en crisis que esté la idea del Estado-nación, o que no haya fronteras o estemos en la época de la globalización, muchas cosas de esas son verdad, pero luego eso es compatible con el hecho de si no soy nacional de un país tal y como está legislado no puedo participar de la vida política, no puedo votar. Y tampoco puedo votar hoy por hoy ni siquiera en las municipales, salvo los ciudadanos de la Unión Europea. Pero los demás, aunque tengan permiso de residencia y residencias de larga duración, todavía aquí salvo países con los que se tenga un convenio bilateral -de hecho todavía son poquísimos en la práctica muy pocos, igual tenemos con algún país nórdico; muy bien, que los noruegos puedan votar en las municipales no creo que sea el problema fundamental, los países escandinavos que hay algunos, jubilados, en vuestras costas, en la Costa Brava, y muchos están empadronados, y alemanes, ingleses, escoceses, os diré que hay más de 1.200.000 jubilados viviendo en nuestras costas pero esos no parecen los que nos preocupa su integración aunque compren en Mallorca, que es donde compran los alemanes, eso no se oye, no parece que sea el problema, no parece ser un problema y algunos sí que votan en las municipales, y no parece ser que nos preocupa.

Hay otro tipo de inmigración que sí que suscita la inquietud social. Tenemos que tener claro que hoy por hoy a pesar de que se estén intentando convenios con Latinoamérica sobretodo para que se pueda votar en las municipales, se ha avanzado muy poco, por distintos motivos que ahora no voy a entrar. En cualquier caso, la vía es la adquisición de la nacionalidad todavía. Con lo cual hay que dominar todo este sistema y también no crear expectativas falsas. El Código Civil ahí sigue vigente y es clarísimo, dice: diez años de residencia previa, cinco años por asilo o refugio, y dos años a países concretos como son Latinoamérica y algunos con los que tenemos convenios de doble nacionalidad, Filipinas, o igual aquí también hay filipinas/os – hay más en Madrid- pero tampoco creo que sea el colectivo que nos preocupe, los sefardíes, que también tenemos, pero bueno; son unos pocos los que en dos años pueden adquirir la nacionalidad, y luego por matrimonio en un año, eso es más rápido. Con esto no voy a fomentar los matrimonios por conveniencia. Tengo una amiga nicaragüense casada que estudió la carrera aquí hace 30 años y dice, desde luego mi matrimonio es por conveniencia –está casada con uno de Zaragoza- porque mi marido me conviene muchísimo. Todo esto es muy relativo lo de los matrimonios de conveniencia y están muy perseguidos, ahora mismo se hacen exámenes exhaustivos, tipo la película Green Car, matrimonio por conveniencia, que la habréis visto.

Estas son las vías, es decir, que es una integración por vía jurídica pero que es importante conocerla y también hacer cursos de formación jurídica y formación política. Eso está en el Plan de Ciudadanía e Integración que está vigente 2007 2010 y luego las Comunidades Autónomas tienen sus propios planes y políticas de integración que van en esta dirección. Esto es importante yo creo que muchos discursos deberían incidir en esto en lugar de desgastarse en discursos racistas y xenófobos y además absolutamente impresentables en una sociedad democrática y encima contrarios a derechos y serían denunciables legalmente, hay cosas que toleramos y oímos y parece mentira, pero bueno, esto es lo que está pasando.

Hasta determinados partidos políticos que no voy a mencionar en estas tierras pero hay cuestiones de pero esto como puede suceder, y sucede, y nadie hace nada. No se hay cosas increíbles. El punto común es éste y ahí por supuesto se incluye la igualdad de sexos, entre hombres y mujeres. También en lugar de crear escándalos ficticios sobre temas absurdos, como puede ser el tema del velo, ya digo algo conflictivo, en

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

lugar de que si velo si velo no, temas absurdos, vamos a explicar el Derecho de Familia y el Código Civil a esta mujer y luego que haga uso de estos derechos y que luego vaya con lo que le de la gana. Se que es un tema conflictivo, pero no se trata, igual, la vía no es empezar a quitar el velo a la gente, sino vamos a usar los derechos civiles y políticos y a educar en ciudadanía cívica, y luego que vayan como quieran, a ver como tienen el sistema de matrimonio, cómo es el sistema económico dentro de este matrimonio, sus derechos económicos, su independencia, el acceso al mercado laboral, hay otras muchísimas cosas de las que preocuparse, el acceso a los estudios, su inserción posterior. Y todo esto que lo haga como le de la gana. Ya se que estoy siendo un poco bruta, pero a mi me da igual si va en chándal o en esto mientras esté escolarizada. Si tiene un sueldo de 2.000 euros me voy a preocupar muy poco por estas cosas. Evitaremos otras muchas cuestiones de *gheto* y de excluirles. Eso claro que hay que educar en estos temas y hay que tener claro en qué cuestiones no se puede transigir. De paso diré que en España, bueno, en todo el territorio, los que están pidiendo que se legalice la poligamia son una de las asociaciones musulmanas –igual aquí hay gente que pertenece a estas asociaciones y yo les respeto eh?- pero son justo los conversos españoles al Islam, Mansur Escudero, y no son los provenientes de países de origen islámico. Hay muchas cosas curiosas que serían interesantes de analizar.

Ahí habrá que marcar, y eso el Libro Blanco lo deja claro, qué es exigible el Convenio Europeo ¿qué derechos son?, todos estos, habrá que educar en que estas personas, hagan uso de sus libertades. Que aunque pertenezcan a un grupo cultural puedan tener libertad de expresión, de pensamiento y libertad de religión para seguir o no seguir la religión de su grupo de origen, para practicar o no, pero para todo. Tampoco para que forzosamente tengan que dejar de hacerlo. Habrá que ver y también educarles en libertad y dejarles hablar. En general, es muy típico en todos estos foros en muchas situaciones en el mundo académico que se habla de inmigrantes o del de fuera –aquí veo que sí que hay-, que no hay nadie de fuera, que no se invita a nadie de los grupos afectados a que tengan su voz y voto. Esto es la primera exclusión, hablar de los otros sin los otros, me parece muy curioso. En mi facultad yo he tenido la primera mujer gitana que ha hecho Derecho en Aragón, que se ha licenciado, y yo he estado en su boda, y con 180 gitanos, y poquísimos paños. Es pues hablar de los otros con los otros, y que los otros hablen, esa es la diferencia, y que ellos digan, como ven la situación, y también que digan por qué hace las cosas y si las hacen con libertad o no, y escuchar sus razones. Porque aquí tenemos esta costumbre de hablar de los demás sin los demás. Ahí está lo común, esto se puede dialogar, etc.

Cuál es la segunda premisa del interculturalismo? La segunda premisa es el derecho a la identidad cultural, el derecho a las diferencias. Esa segunda premisa también tienen unas consecuencias jurídicas, porque quiere decir que todos aquellos ámbitos de legítimo, de pluralismo cultural, de pluralismo religioso, pluralismo político, tienen que ser no solo toleradas –que esto es una visión liberal-, sino protegidas jurídicamente. Y aquí es donde nosotros todavía en nuestro sistema tenemos bastante déficit para proteger jurídicamente estas diferencias.

En la historia de España y en la Transición hemos dado pasos en la protección de nuestras identidades autóctonas, hemos hecho una evolución importante en la protección de las propias identidades, aunque falten cosas pero es un camino que no nos podemos quejar. Ahora nos falta también un término que se está utilizando en Canadá, nos falta dar “acomodo”, “acomodar” a estas nuevas identidades que se están integrando o que están llegando a nuestras sociedades. En Canadá están usando un término, en Québec, el “acomodamiento razonable”. Creo que es un término importante que como digo tiene repercusiones jurídicas. De hecho la palabra

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

“*accommodement*” no tiene traducción al castellano, es un anglicismo o barbarismo, porque se dice tanto en francés como en inglés, “*accommodation*” o “*accommodement*” no tienen traducción; en realidad, algunos dicen “acomodo”; en el diccionario existe el verbo “acomodar” como los acomodadores del cine, que tienen bastante que ver, porque es dejar sitio, o sea, hacer sitio al otro, llega otro y quiere decir que yo tengo que repartir el territorio y repartir.

Bien, eso quiere decir que en la protección de la cultura tenemos que proteger la nuestra, la autóctona, el patrimonio cultural, histórico, artístico nuestro, cada uno según sus tradiciones, teniendo en cuenta las Comunidades Autónomas, pero a su vez tenemos que dejar sitio, hacer sitio a los que vienen con su propia identidad cultural. Es decir que no podemos pretender que una persona venga solo como mano de obra y que deje fuera su propia persona, eso es lo que lleva a crear el tema del asimilacionismo francés, son conflictos sociales. Francia no me parece un modelo para nada, porque en España se habla muchísimo de Francia, en Cataluña porque está al lado; en el País Vasco, que es de donde yo procedo, yo me he educado en frontera, yo me educado con cultura francesa. En Francia han hecho una política asimilacionista, luego les saltan las alarmas, porque no ha respetado esas identidades.

De hecho tiene presentada una demanda ante la Comisión de Derechos Humanos de Naciones Unidas por la ley de 2004 de prohibición de símbolos religiosos en la escuela pública, pero eso lo voy a dejar al margen. En cualquier caso voy a decir que la cultura forma parte de la persona y se tiene que poder manifestar externamente y por tanto la sociedad de acogida tiene obligación de hacer políticas que permitan en todos los campos posibles esa diversidad y permitir tratamientos especiales, diferenciales y leyes especiales en la medida que no sean contrarias a los derechos fundamentales para dar acomodo a la diversidad.

Eso por claro que hay que ver en qué cosas porque habrá materias que tienen que ver con la libertad de conciencia, la libertad de creencias, los estilos de vida, la filosofía, su visión del mundo y la religión; todos estos campos forman parte de las libertades legítimas que deben ser respetadas. Bien, ¿qué ocurre?. Europa, muchos países europeos ahora mismo están en unas políticas de desconcierto y están haciendo políticas contradictorias. En algunas cuestiones de repente legislan de modo asimilacionista en materias que deberían ser de legítima libertad, y exigen uniformidad allí donde no deberían. Y en otras cosas hay políticas interculturales. Pero los propios países que han sido un poco modelos en interculturalidad como Bélgica, Alemania, por ejemplo, ahora están con contradicciones, no se aclaran por miedo al Islam y por el miedo a los atentados terroristas; y después de la caída del Muro de Berlín, que ha terminado la Guerra Fría, se crea un nuevo enemigo, que es el Islam y se está legislando con contradicciones.

Al Consejo de Europa le preocupa enormemente, en estas cuestiones que estoy diciendo del derecho a la diferencia y del legítimo pluralismo, le preocupa cómo está surgiendo el nuevo discurso del odio, que se esté promoviendo un discurso del odio, y racista y xenófobo, en cuanto que la sociedad de acogida observa esas diferencias legítimas, la reacción a la diversidad. De hecho yo estuve en el Consejo de Europa en 2008, cuando se presentó este documento, ese mismo año ha hecho también un documento, manual le llaman, sobre el Discurso del Odio ([Discours de l'Haine](#), Hate Speech). La llaman manual pero es una obra muy cortita, también la podéis tener en red, que da los criterios que ha seguido el Consejo de Europa en la jurisprudencia.

Qué pasa? Si hay diversidad legítima, lo que no se puede hacer es un discurso contrario a esa diversidad y que lleve a la exaltación del odio que puede terminar en

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

agresiones no solo psíquicas sino físicas. Eso es un problema real que tenemos en Europa y los medios de comunicación, la ciudadanía, hay todavía muchísimo, esta actitud va en aumento. Es otro tema que preocupa muchísimo, yo por ejemplo con mis alumnos hemos hecho trabajos y ellos mismos están asustados cuando han estudiado el tema de las caricaturas de Mahoma, o por ejemplo determinados grupos *hooligans* alrededor del fútbol, grupos neonazis, aquí, y todo el tema del negacionismo, los que niegan que ha existido el holocausto nazi, de judíos o los campos de concentración.

Lo que ellos se han sorprendido es que gente de nuestros países jóvenes estén en esas redes y escriban lo que escriben y es gente aparentemente normal, que pertenece a determinados grupos y asociaciones, que giran entorno al fútbol. Y eso es preocupante, porque es gente que ni sabe lo que es el nazismo ni ha vivido, es gente que ha vivido aquí y en cambio se escoran en esas direcciones entorno al tema del fútbol, un tema real. Es gente joven con educación universitaria y entonces bueno, ellos mismos están asustados, lo que nos vamos encontrando. Y los insultos que se utilizan en las redes sociales. Claro, si uno es capaz de insultar así, qué tiene en su cabeza? Y cómo es capaz de actuar? Y de la palabra se pasa a los hechos, el lenguaje también mata, el lenguaje es asesino, entonces. En concreto, a qué anima el Libro del Diálogo Intercultural? También a que los países persigan estas conductas.

En nuestro Código Penal se han introducido delitos nuevos, de la condena al negacionismo, apología del odio, del terrorismo. Todo esto está pasando en toda Europa, el código francés, el código alemán, que lo tiene hace más. Nosotros hemos introducido estos delitos. Es verdad que por otra parte hay idas y venidas, porque nuestro Tribunal Constitucional de repente ha dado una sentencia, un fallo en el que ha dicho que negar que hayan existido campos de concentración, sólo el hecho de negarlo no es delito. O sea, de repente, esta clarísimo en el Código Penal, y ahora dice el Tribunal Constitucional que eso solo no es delito. Por eso digo que a veces hay incoherencias alarmantes, por parte de altos tribunales, una sentencia totalmente incoherente desde el punto de vista jurídico pero no se sabe por qué. Cosas misteriosas.

Eso es un tema que está ahí y ahí entraría todo lo que es mostrar la diversidad externamente, que incluye la propia cultura, la vestimenta, las prácticas religiosas –ese es otro tema que levanta ampollas pero claro, en realidad, la neutralidad del Estado no quiere decir que sea uniforme, sino que tiene que haber una diversidad también que se vea, mientras no sea contraria a los valores constitucionales, y entonces también hay muchas incoherencias en la legislación, en los discursos. Tenemos al lado Francia que es un modelo que no es el nuestro, la neutralidad del Estado de la mayoría de las naciones europeas permite la pluralidad en el espacio público.

Esa es una de las filosofías, visibilizar esa pluralidad y no reducirla al mundo privado, permitir esa diversidad, esa libertad de expresar también el país de origen, las propias tradiciones, la propia religión y no ocultarla. Que la ciudadanía es común en los temas jurídicos que hemos dicho pero puede ser diferenciada y diversa en otros aspectos y que se manifieste también en la vida pública, no sólo en la vida privada. Ese es un reto en el que hay mucha discusión.

Voy a poner un momento el modelo de Berlín para poder pasar a la discusión. Antes de Berlín, sólo una cosa. Hay un elemento muy importante porque también gente que estáis aquí sois educadores y educadoras aunque no seáis del mundo estricto de la educación vais a educar o sois trabajadores sociales, una de las cosas que preocupa mucho al Consejo de Europa es la transmisión de todas estas cosas a través de la enseñanza, y en concreto de la historia, la historia en ESO, Bachiller, la enseñanza

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

universitaria o ciclos superiores, la enseñanza de la historia y de la educación en ciudadanía. Esa asignatura debería ser bien utilizada para educar en todo esto, también a las personas de padres extranjeros pero que ya han nacido aquí o que han llegado y ya se han escolarizado aquí. Esas personas deberían ser educadas a través de esta asignatura y de historia con todos estos valores, y también transmitiendo una historia que sea objetiva y que no cree más enemistades entre las naciones, entre los grupos culturales, sino que una, y que sea objetiva. Aquí hay un gran papel de los educadores, de los profesores/as, a través de este modelo si lo tienen claro. Son muy importantes los libros de historia, podéis hacer una experiencia y mirar qué libros habéis estudiado, cómo cuentan las cosas, y los libros transmiten modelos.

El modelo de Berlín

Paso al modelo de Berlín, Berlín y Alemania. Qué están haciendo en Alemania? Tienen una legislación algo incoherente, no digo que sea el modelo único a seguir, pero bueno. A pesar de que se habla mucho, y Angela Merkel ha dicho hace poco que ha sido un fracaso la integración y la multiculturalidad. Eso en realidad es bastante falso, porque es verdad que Alemania tiene un problema, no ha sabido, ha hecho unas políticas asimilacionistas durante mucho tiempo con la inmigración turca, que ya son de segunda, tercera generación, entonces como siempre, el asimilacionismo se acaba pagando, pero al margen de eso no sólo tienen políticas asimilacionistas, también está haciendo políticas de interculturalidad. Muchos países lo hacen todo a la vez, una parte una cosa y por otra, tampoco hay modelos redondos.

En qué consisten algunas de las medidas que han ido poniendo últimamente? Una de ellas es esta cuestión de educar en la ciudadanía a personas que consiguen un permiso de residencia o un permiso de trabajo. Hay que decir que en Alemania son 80 millones de habitantes y tienen más de 10 millones de extranjeros. Y además tardan bastante tiempo en adquirir la nacionalidad es decir que siguen siendo extranjeros mucho tiempo porque sólo se puede conseguir la nacionalidad después de estar 15 años en el país. Es decir que tienen unas leyes muy restrictivas de adquisición de la nacionalidad. Y esto es lo negativo, lo que deberían cambiar.

Al margen de esto, sí que es verdad que personas nacidas en Alemania no pueden adquirir directamente la nacionalidad pero ahora se ha flexibilizado y si sus padres son extranjeros pero uno de ellos lleva 8 años viviendo allí pueden adquirir la nacionalidad directamente, pero a los 23 años tienen que optar, sólo se puede tener una, la alemana quiero decir. Tienen que renunciar a la otra, a la de sus padres. Eso es un problema real porque muchos los que han nacido aceptan esos pero otros no quieren renunciar a la de sus padres y se produce una distorsión ahí. Tienen problemas serios legales que podrían resolver de otra manera, porque siguen siendo todavía muy etnicistas, el criterio sigue siendo el de sangre.

Junto a esto, que en mi opinión es una mala política, y una tradición jurídica muy difícil de cambiar, sin embargo a su vez tienen claro que hay que educar en la Constitución y educar a las personas que van a adquirir la nacionalidad, aunque sea más adelante. Desde hace dos años han impuesto un curso de educación en democracia y en valores cívicos que es obligatorio, y lo pagan las administraciones, especialmente los municipios. Aquí por ejemplo he traído el programa de Berlín que está todo aquí en el que a través de cursos por una parte de idioma alemán, la educación es en el idioma, cosa importantísima y que se está haciendo en todo Europa, educación lingüística, pero ellos pagan un poco, cursos de idioma, y el curso de orientación o ciudadanía. Tienen que pasar un examen, y ese examen se llama así, certificado de ciudadanía.

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

Las preguntas las podéis ver en internet también, es todo transparente, los alemanes son muy transparentes, están en alemán, pero en realidad son preguntas sobre la Constitución alemana, sobre la historia de Alemania, sobretodo preguntas jurídicas. Entonces tienen que estudiar la Constitución, en definitiva. El sistema político, cómo votar, los partidos, la división de poderes, es una educación en política, en política ciudadana. Se dejan de rollos en ese sentido, entonces todos los derechos y libertades que incluye todas, la libertad de expresión y pensamiento con los límites dentro del marco legal. Y de hecho muchísimos inmigrantes eligen los países democráticos porque buscan democracia no sólo porque buscan una salida económica, sino porque quieren estar en Estados de derecho. Eso no hay que olvidarse, que sólo no es mano de obra, sino que también hacen esa inmigración buscando esas libertades. Es lo que tienen que encontrar, no lo contrario.

Entonces, están haciendo este certificado de ciudadanía y por otra parte también la lengua para que esas personas, incluso personas mayores. Por ejemplo, antes pasaba que las mujeres de inmigrantes turcos venidas de fuera en los años 70 no se integraban en la sociedad de acogida porque no se integraban en el mercado laboral y no saben alemán y no saben francés, por ejemplo en Bélgica, en Bruselas. Pues ahora se intenta evitar eso. Es decir que esas personas tienen que ir por lo menos a las clases, con lo cual tienen que socializar y entrar en contacto con otras personas, salir de su casa; así se evitan los guetos y la exclusión. Sus hijos ya van a estar escolarizados. Es verdad que entre la segunda y la tercera generación puede haber personas que rechacen el sistema pero no es lo común; aunque muchas veces se dice esto, yo he vivido casi dos años en Alemania, un año en Bélgica, dos años en Escocia, muchas cosas que se dicen aquí, yo no las he vivido. No he visto eso que se dice, no? Las personas con educación universitaria, mujeres turcas alemanas están perfectamente integradas en el sistema. No es verdad que no quieren; se dicen cosas muy raras. Sí que rechazan modelos asimilacionistas porque quieren tener su propia identidad, eso le pasa a todo el mundo; son cosas distintas, o sea que aquí hay una mezcla muy confusa, no?

Eso es lo que están haciendo y están intentando como digo incluso a los hijos nacidos de extranjeros en Alemania, aunque sus padres tardan más en adquirir la nacionalidad, pues que ellos la puedan tener rápidamente y puedan incluirse en la participación política. Porque claro, un error ha sido que, de hecho, de los 3 millones de turcos, sólo el 10% tienen la nacionalidad, porque no querían perder la suya de origen, y luego encima porque se les exigía muchos años. Entonces, eso sí que es excluir, porque no participan en la vida política; ahora intentan, con esta nueva legislación - que no resuelve todo pero un poco - intentan ser un poco más flexibles dentro de un orden, porque no está resuelto de una manera absoluta. Pero bueno, por lo menos van en esta línea.

Junto a esto, tienen unas otras políticas contradictorias que sí que quería señalar porque es un poco el ataque que nos ha entrado también en Alemania, Bélgica siguiendo un poco a Francia y es el tema de la visibilidad sobretodo acorde con el mundo islámico, aunque también puede pasar con otras culturas. El cómo se está interpretando la neutralidad del espacio público, sobretodo de profesorado y funcionarios.

De repente, después de una sentencia de 2004 del Tribunal Constitucional Alemán contra una profesora que usaba el velo en clase, o sea una profesora que era musulmana -aunque el velo se puede usar por muchos motivos, no sólo religiosos sino tradicionales, culturales etc.-, pues el Tribunal Constitucional dijo que no se podía

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

prohibir el velo, y que los institutos no podían hacer un reglamento prohibiéndolo, pero que cada autonomía, a través de una ley, lo podía hacer.

La reacción ha sido que de las 16 lendas (*lands*), regiones autónomas, ocho de ellas han hecho legislaciones para prohibir el uso de símbolos religiosos, y en concreto en algunos muy rocambolescos – o sea sin nombrar nunca el velo islámico pero bueno, vestimentas y tal – prohibiendo al profesorado el uso de símbolos religiosos en general para no concretar esto; y en algunos al funcionariado. Pero dentro de estas legislaciones, en cuatro de ellas, tres por lo menos que son de regiones que en sus Estatutos de Autonomía dicen que se declaran como regiones cristianas, se permiten los símbolos cristianos o símbolos occidentales, de cultura occidental o que no sea contraria a las tradiciones europeas.

Esa legislación, que es muy complicada, está llena de contradicciones jurídicas, falta un modelo claro. ¿Consecuencia? Dejo claro que yo estoy en contra de esta legislación, por si queda alguna duda. Funcionarias? Para ser funcionaria hay que tener nacionalidad alemana, son alemanas, tan alemanas como los demás, están ya en la función pública, porque han ya hecho un recorrido de haber llegado de padres extranjeros, son de segunda generación, aunque no se hable de segunda, son nacionales, se han visto obligadas a dejar de usar el velo o a ser penalizadas disciplinariamente; algunas han abandonado su trabajo habiendo nacido en Alemania. A mi me parece que esto es una incoherencia porque el propio sistema ha demostrado la integración, consiguiendo que estas personas sean funcionarias del Estado alemán; de repente ahora se vuelve en contra de algo que han conseguido hacer. A mi me parece absurdo.

Bélgica? Lo mismo, es muy intercultural, ha integrado muchísimo también en temas de idiomas. La administración flamenca paga la enseñanza del flamenco a todos los inmigrantes, la enseñanza del idioma, pero también está un poco atacada con el tema del velo y de repente ya no se puede usar ya no sólo el profesorado, ya no hay una legislación nacional va por distintas regiones, pero sobretodo las tres flamencas, pues ha prohibido al alumnado también, aunque se permite en ocasiones.

Se centra más en cuestiones que a mi entender, aunque se ha hecho una guerra de esto, más accesorias, y hay que ir a lo sustantivo, las alumnas están escolarizadas, están aprendiendo, van a la universidad y entran en el mercado laboral, serán autónomas, luego harán con el velo lo que quieran. Estamos en este estilo de políticas que por un lado se avanza en unas cosas y se tiene clara la educación política, por el otro de repente entran estos miedos en concreto en el mundo islámico, cuando además ni es nuevo ni nada. Las turcas llevan allí 30-40 años han estado limpiando con el velo puesto y a nadie le ha importado, en los servicios de hostelería, haciendo la limpieza, de esos mismos centros escolares en los que sus hijas son ahora son profesoras y funcionarias. Cuando su hija es profesora y funcionaria y tiene el velo, entonces molesta. Si limpian con velo, nadie ha dicho nada en 40 años. Esto es un poco simplificar, pero es curioso. Cuando realmente van a ocupar puestos relevantes y como mujeres, se han independizado, entonces no pueden tener su propia identidad a su vez, cuando ya han demostrado su integración. Aunque estos son temas discutibles, bueno, muy discutibles.

Y por último, Holanda ha hecho también una política hacia atrás de ser muy multicultural, no intercultural, sino multicultural casi sin ningún criterio, aceptando todo, y también como se ha pasado por el otro lado, ahora están haciendo examen de ciudadanía. En web se puede mirar qué hay que hacer. Hay que hacer un examen de ciudadanía sobre los valores holandeses, y de holandés, pero hasta por un permiso de

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

visita familiar, y hay que hacerlo antes de llegar a Holanda. Ahora ya se han puesto del otro lado, bien. Hay mucha confusión con todo esto en muchas de estas políticas pero a mi sí que me parece positivo el examen de ciudadanía, que habría que hacerlo no a los de afuera sino a los autóctonos, un buen examen, y tomarse en serio la educación por la ciudadanía en nuestro propio territorio y no sólo con los extranjeros, empezando por nosotros para que realmente conozcamos las normas comunes. Este es un poco el panorama, aunque quedan muchas cosas en el tintero.

12h-14h Taula rodona 1 - Què és ciutadania? Drets i deures sobre el paper

Neus Torbisco i Casals – Professora de Filosofia del Dret de la Universitat Pompeu Fabra

Laura Díez Bueso – Professora de Dret Constitucional a la Universitat de Barcelona

Oscar Rebollo Izquierdo – Professor de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona i membre de l'Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP)

Modera: Pep Fornés i García, Director del Museu Etnològic de Barcelona

Pep Fornés: ja és hora de començar la taula i mentre la gent apaga la cigarret i va entrant, permeteu-me trencar el gel i tornar a centrar una mica la cosa o a descentrar-la una mica, potser, amb un tema que no tocan directament els ponents. Mireu, a l'República francesa es dóna per sentat que tothom parla francès a la resta de llengües franceses, no franceses, però originaries del propi territori de l'actual república, se les sol anomenar tradicionalment "*patoise*", basc, bretó, català i occità se les anomena simplement i genèricament "*patoise*", les altres moltes llengües que es parlen a França, són considerades llengües estrangeres, després de cinc anys de treva a Grenoble, al juliol del 2010, van tornar a cremar cotxes a la nova revolta dels suburbis. Al Regne d'Espanya es dóna per sentat que tothom parla castellà. L'ús social i legal del català fa anys que es motiu de litigi ideològic, social, polític i judicial. Del basc o del gallec encara se'n parla, però poc se'n sap del llionès, de la fabla i, encara, l'aranès. Poca gent coneix que només a la ciutat de Barcelona, es parlen al voltant de 300 llengües vives diferents.

A la República Alemanya s'ha qüestionat recentment el model multicultural de convivència, al voltant d'aquesta qüestió hi ha hagut posicionaments diversos de destacades personalitats públiques, es evident que a Europa hi ha diverses formes d'abordar el concepte de ciutadania i els drets que se'n deriven, però el que més importa és el que s'escriu i es fixa com a legislació. Aquesta taula de debat té com a objectiu analitzar el concepte de ciutadania des del àmbit del dret, de les ciències polítiques i de la sociologia.

El debat partirà de preguntes concretes sobre les diferències, els avantatges i les restriccions dels diferents models de ciutadania a Europa, a l'Estat Espanyol i a Catalunya. Analitzarem el model multicultural, el model assimilacionista, com també els anomenats models híbrids. Abordarem la connexió del concepte de ciutadania amb els conceptes de nacionalitat, de residència i els drets i deures que s'hi inclouen o s'hi exclouen, especialment els drets polítics, com poden ser el dret al sufragi, el dret a la participació en la vida pública.

Per fer-ho comptem amb la presència de Neus Torbisco i Casals, professora de filosofia del Dret de la Universitat Pompeu Fabra i membre del grup de recerca interdisciplinari en teoria de la immigració, professora visitant en diverses universitats estrangeres, la seva recerca s'ha centrat en l'estudi dels drets de les minories culturals, les teories de la democràcia i la igualtat aplicades al món del dret. També comptem

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

amb Laura Diez Bueso, professora de dret constitucional de la UB i durant 6 anys va ser adjunta del Síndic de Greuges de Catalunya portant dels temes d'immigració. A més es membre del grup d'estrangeria del Institut del dret públic de la UB. També estem amb Oscar Rebollo Izquierdo, professor de Sociologia a la UAB i membre dels Institut de Cultura de Govern i Polítiques Públiques, ha estat professor de diversos governs locals, com ara a Barcelona, Girona o a Donosti (Sant Sebastià) i assessor d'organismes i institucions com l'observatori Nacional de la Democràcia participativa o també a la Diputació de Barcelona i va la primera pregunta, el primer tema que dels quatre que estan plantejats, tres de grossos: un seria sobre models de ciutadania, el segon tema - bloc seria sobre legislació i el tercer bloc seria sobre la construcció de ciutadania, drets, deures i oportunitats. **La primera pregunta d'aquest primer bloc, models de ciutadania, en quina mesura han fracassat o han reeixit els models d'integració o de ciutadania, de multiculturalisme al Regne Unit o d'assimilacionisme a França, quins elements a cada model s'estan important a Espanya a la cultura, etc..., aquest seria el primer bloc.** El segon bloc seria legislació, la ciutadania com a concepte jurídic, queda prou definida a la legislació espanyola....Us ho dic perquè us plantegeu les preguntes en quin ordre les heu de fer. I el tercer bloc, preguntes sobre construcció de ciutadania, drets i deures, quins elements intervenen en el procés social, construcció de la ciutadania..... Per obrir una mica el tema, tenen cinc minuts d'intervenció cadascun dels ponents a la taula.

Neus Torbisco: En primer lloc, queda clar per el debat que hem sentit abans, que si alguna cosa es evident es que el concepte de ciutadania es un concepte molt controvertit que per tant, és molt difícil associar tan teòricament com a la practica amb elements concrets i definits, i encara més, és a dir, optar per alguna d'aquestes definicions controvertides requereix una posició filosòfica i també una posició política, i també per descomptat una visió de quin es el rol del dret, del paper del dret en el reconeixement d'aquest concepte que es essencialment polític.

Bé, em sembla que podem dir o almenys jo diria que hi ha dos nocions que estan normalment i constantment en discussió. Una es la idea de ciutadania que en els països de l'Europa continental associem sempre amb la nacionalitat, això es la primera accepció que un jurista es referirà quan parlem del concepte ciutadania, pràcticament ho entendreà com a sinònim de nacionalitat i això es el que en el nostre país s'ha entès tradicionalment. Bé, aquesta es una concepció molt minimalista de ciutadania que efectivament no vol dir que no sigui important, es central, l'assoliment de drets civils i polítics i altres drets per part dels immigrants, però certament no és el concepte que estrictament es posa en discussió en el debat, perquè el que estem discutint es qui tindria que tenir accés en aquests drets civils i polítics, això es una cosa molt clara els supòsits clàssics en que la ciutadania es pràcticament sinònim dels de nació i per tant on s'assumeix implícitament que els estats democràtics, els estats nacionals i més concretament uninacionals no ha tingut mai un reflex a la practica, és absolutament fals que França només hi hagi una nació, o es absolutament fals que a Espanya hi hagi només una nació.

Tanmateix, la construcció de la realitat ha creat aquesta ficció, per això Benedict Anderson diu que les nacions son comunitats imaginades, es a dir, no importa tant que sigui un concepte real, la qüestió es quins son els trets característic que les persones que viuen en un determinat territori, que es constitueixen en comunitat política, han de complir per accedir a aquests drets. I el que estem discutint en la actualitat, el que fa palesa la presencia massiva d'immigrants a la nostra societat es que no podem seguir recorrent a aquestes fal·làcies metafòriques sobre el que es una nació per que els conceptes que tradicionalment ens han servit per construir la nostra nació, actualment, son molt excloents, son excloents de qui, de diferents tipus de minories culturals, de

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

les minories nacionals, de les que tradicionalment han sobreviscut si ho han aconseguit a processos de construcció nacional que han estat basats en un concepte de ciutadania inicialment ètnic molt poc cívic i inclusiu i excloents evidentment de les minories anomenades ètniques o immigrants, prefereixo el terme de minories ètniques perquè moltes vegades s'atribueix la idea d'immigrant o se li diu immigrant a persones que de fet no s'han mogut cap a cap lloc, es a dir, que han nascut en el país però els que associem les seves identitats com a foranies, no? A pesar de que son persones que probablement tenen la mateixa arrel en l'element territorial que els "ciutadans" que considerem part de nosaltres, d'aqueta construcció idealitzada de qui compta a la practica com a ciutadà.

Be, malgrat les divergències entre aquestes concepcions ciutadana, cívica i ètnica, model assimilacionista i model multicultural, el que si que es evident es que ningú actualment discuteix la rellevància de tractar aquest tema, la rellevància de que l'estat s'ha d'involucrar en un cert model de gestió d'aquesta diversitat, perquè, potser això es un pas endavant en el sentit que no podem seguir pressuposant que aquesta diversitat no existeix, es adir, existeix a la realitat, però no existeix des del punt de vista de les polítiques publiques del drets constitucionals, etc. En aquest sentit, el pas, es a dir, el que ens mostra aquestes exclusions de les minories culturals i ètniques, es que els ideals de la il·lustració el pas de la construcció de comunitats ètniques a comunicats cíviques de la in de la inclusió en el si dels estats de persones que tenen identitats diverses, evidentment no va concloure amb les revolucions liberals ni amb ni esta conclosa amb l'estat liberal democràtic actual i això es, crec, un dels punts importants i innegables al fet de que el que abans eren situacions anòmales dins el context, han passar a ser situacions molt obvies o s'ha de donar alguna resposta, les respostes son evidentment molt difícils i el que mostren es que el ideal de ciutadania es una noció molt complexa, es a dir, que es molt difícil de definir en sentit tan jurídic, com en sentit polític, no només són la qüestió dels drets civils i politics, sinó també involucra la qüestió de qui forma part d'una comunitat i una comunitat es alguna cosa més que un conjunt de persones, un agregat d'individus que circumstancialment viuen en un territori es una cosa molt més complexa i problemàtica que involucra també una presumpció d'exclusió, es a dir, de que alguns formen part de la comunitat i altre no formen part de la comunitat. En aquest sentit em complau molt la invitació per part d'una de les ONGs que se'ns dubte més esta fent i més ha fet per avançar cap a la realització d'uns ideals que de fet ja estaven a la il·lustració, primer la exclusió va ser de les dones, després la exclusió va ser de les minories racials, ara en gran part ningú discuteix que, a pesar de que a la practica sigui molt diferent, que les dones i les minories racials estan incloses dins del ideal d'una societat de persones iguals, però en canvi seguim tenint una minoria que cada vegada es menys minoria, es menys petita de persones que segueixen estant excloses dels ideals polítics i filosòfics que van inspirar la construcció de les democràcies en les que avui vivim.

Laura Díez: Hola! Doncs, molt bon dia a tothom. Gràcies per la invitació de SOS racisme, la veritat també es que em complau molt estar en aquesta taula, estic col·laborant amb ells des de fa temps, sobretot des que era adjunta amb el síndic i s'agraeix que hi hagi gent que es preocupi per aquestes coses i ho faci d'una forma tranquil·la i raonada i raonable, de vegades aquests debats, s'emmarquen en debats polítics més amplis i que no reflexionen d'una manera tranquil·la sobre una qüestió que no es que sigui fonamental ara a principi del segle XXI, sinó que probablement serà la qüestió del segle XXI, vagi per endavant, per tant aquest agraïment i a tots vosaltres per haver vingut a escoltar el que us expliquem i a proposar-nos també d'altre idees.

Com es natural jo soc professora de Dret Constitucional i la meva participació complementarà i anirà en la mateixa línia que la que ha fet ara mateix la Neus i serà

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

una intervenció més de caire jurídic, des del punt de vista del que diu el dret, i sobretot que pot dir el dret. Dic això per que de vegades es pensa que el concepte de ciutadania es un concepte purament filosòfic, purament sociològic. Jo defenso que el concepte de ciutadania és un concepte també jurídic i des del dret es poden fer moltes coses que a l'actualitat no s'estan fent. Per tant, reivindico aquest espai i aquesta responsabilitat que tenim els juristes en la definició de la ciutadania.

Jo crec que per començar hem de tenir en compte que el dret a la ciutadania o la ciutadania es molt més que el dret a vot, es molt més que els drets de participació política i que quan parlem des del punt de vista jurídic, de ciutadania, hem de parlar d'una convivència en un sistema democràtic, que això ja vol di molt, en igualtat de condicions i al mateix temps respectant les diferències de les persones que formen part d'aquest sistema democràtic, per tant hauríem de parlar d'un sistema democràtic on els diversos grups s'hi trobessin en igualtat de condicions respectant les seves diferències i el que cal ara es veure, efectivament, si el nostre sistema, el sistema espanyol i el sistema català, doncs, permet aquesta ciutadania, respecta aquestes condicions d'igualtat de totes les persones que viuen en un espai geogràfic concret i que respecte també les seves diferències.

Vist aquest concepte de ciutadania que jo defenso des del punt de vista jurídic, anem a veure, si com dic, la normativa espanyola i sobretot dic la espanyola per que en aquest punt la catalana i la local poca cosa en tenen dit, si la normativa espanyola respecte aquest concepte de ciutadania. En aquest sentit vull començar dient que nosaltres tenim una llei d'estrangeria que es va desenvolupar a l'any 2000 que es la llei 4/2000 que va tenir una vida efímera d'uns tres o quatre mesos, per que de seguida va ser reformada, però tot i això, tenim una llei d'estrangeria que en principi era una llei de ciutadania, i això es important tenir-ho en compte. Era una llei que partia d'igualtat de condicions de totes les persones i al mateix temps de respecte per la diferència d'aquestes persones en una mateixa societat i això ho manifestava no només reconeixent molts drets tant al regulars com als irregulars, sinó amb drets molt connectats a la ciutadania com poden ser el dret a vot, vull recordar aquí que durant tres o quatre mesos vam tenir aquí un sistema de votació paral·lela en les administracions locals per als immigrants que vivien a Espanya i a Catalunya.

Per tant, tenim un punt de partida positiu, però un de partida d'una llei que com diem va ser molt efímera. I a partir d'aquí totes les reformes que es fan a la llei 4/2000 el que van fer es laminar aquesta ciutadania, disminuir les condicions d'igualtat i no respectar la diferència per als grups que han vingut darrerament a compartir la seva vida amb nosaltres. Això es va manifestar en uns aspectes concrets que jo crec que es interessant que els tinguem presents i que fan que les persones que no son espanyoles visquin en condicions de discriminació i per tant de no ciutadania en el nostre país. Per exemple, es va laminar aquest dret a vot en les eleccions locals, que era un dret de vot *sui generis*, no un dret de vot com el que tenim la resta d'espanyols, però que s'hi intentava apropar. Es van reduir de forma molt clara els drets, no només dels irregulars, que aquesta era l'excusa, sinó també els drets dels regulars, de les persones que viuen entre nosaltres i que tenen permisos, per exemple, restringint el seu dret a la reagrupació familiar, que es un dret fonamental per que una persona es senti ciutadana d'un país o com per exemple altres drets com poder aconseguir un permís de residència permanent en un termini de temps raonable com eren cinc anys. Però a banda d'això aquesta laminació de la ciutadania s'ha produït en altres àmbits que potser semblen molt jurídics ara quan els digui, però que afecten als seus immigrants en el seu dia a dia, per exemple, estan en una situació de discriminació davant de l'administració, en un procediment administratiu, tots els espanyols tenim molts drets, estem molt ben protegits, que passa amb els immigrants, que tenen

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

menys drets, i això implica que tenen menys ciutadania que un ciutadà espanyol. Quan un immigrant ha d'anar a presentar un paper davant de l'administració, per exemple, per explicar-me bé: si tu ets un espanyol i presentes un paper, i en aquest paper, no és correcte, l'administració se't queda el paper i et dona deu dies per poder complementar tot allò que hauries d'haver presentat i no has presentat. Que fan en el cas del immigrant? Torni vostè a casa, i quan li torni a donar visita d'aquí mig any, a veure si quan arriba encerta en els papers que m'ha de donar. Això es una situació claríssima de desigualtat que no fomenta evidentment la ciutadania, per tant, relació davant de l'administració amb una situació de discriminació.

Altres exemples, l'accés al padró municipal, una de les fantàstiques, encara que el terme sigui molt col·loquial, una de les reformes que es va fer recentment a la normativa d'estrangeria, és restringir els drets a privacitat que tenen els immigrants quan estan inscrits en un padró. En aquest cas, en el cas dels immigrants, la policia pot anar a veure o viuen i anar-los a buscar a casa o senzillament veure on viuen per coneixement de causa, a casa dels espanyols això no passa. La policia només pot entrar al padró si has comés un delicte, i t'han d'anar a busca a casa. Una altra situació de manca de condicions d'igualtat, per no estendrem en aquesta situació que segurament tenim temps pe parlar d'altres es una altra qüestió que no se'n parla massa, però que per mi també es important i es que l'administració te un ampli marge de discrecionalitat en el moment de decidir que fa amb un immigrant, la llei d'estrangeria i el reglament d'estrangeria no diuen exactament que passa en cada cas, sinó que l'administració decideix quan te l'immigrant davant si li demana un requisit o li requereix un paper més, tal qual i a més, pot passar a Barcelona et demanen tres papers i a Girona dos, o al revés, per tant una altra situació de desigualtat de condicions. Com hem queda només un minut i de fet ja acaba la intervenció, per donar un toc positiu a tot això que acabo de dir, m'agradaria concloure dient el següent: hem detectat alguns aspectes, he mirat de detectar alguns aspectes, que implica que no estem, que els immigrants no estan en condicions d'igualtat i per tant de ciutadania a Espanya, al nostre país, al país de tots, doncs bé, si resulta que hem detectat aquests punts negres, el que podem fer, es solucionar-los, no es pot dir que el dret no pot fer res, podem superar aquestes situacions per exemple, posant-los. En una situació d'igualtat davant de l'administració, per exemple, dient-li a l'administració que ha de fer en cada cas, deixant en les seves mans si demanen més o menys papers en el moment de presentar una sol·licitud de qualsevol tipus, és a dir, hi ha eines jurídiques que permeten que s'assoleixi d'alguna forma aquesta ciutadania

Óscar Rebollo: Moltes gràcies a l'organització per convidar-me i per la feina que fa independentment de que m'hagin convidat a mi o no, i bé, insistir en la idea que estem davant un tema que és complicat, és complex, no en el sentit de: és un tema molt complicat i no sereu capaços d'entendre'l. No, en el sentit de: és un tema complicat i jo no tinc les idees clares. És més aviat en aquesta segona accepció.

En que penso jo quan...o de la perspectiva....jo sóc el sociòleg, no sóc jurista, si teniu problemes millor que parreu amb elles, jo serveixo per conversar diguem-ne, no us trauré de problemes. En que pensem o en que penso jo des de una perspectiva més socio-política quan estem parlant de ciutadania, pensem que es construeix ciutadania quan deixem de ser súbdits, quan deixem d'estar sota "el yugo de un señor feudal" i passem a ser ciutadans d'un estat democràtic. Això implica moltes coses, però vol dir deixar de ser un súbdit d'estar sota "el yugo de un señor feudal" i passem a ser ciutadans, sembla, una pel·lícula d'aquestes de la revolució francesa, una mica això de la idea de *ciudadanos de Robespierre*, i una mica això de "ya no estamos debajo del rey que nos puede cortar la cabeza en cualquier momento y pasamos a ser ciudadanos de una estado". Aquesta idea de ciutadania és un procés històric. No ha

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

significat, si fa cent o dos-cents anys que hem deixat de ser súbdits de no sé quin senyor, doncs aquesta idea de ciutadania no està donada una vegada per sempre i sempre igual, és el resultat d'un procés històric. En un procés històric no s'apreta un botó i em diu: "Pumba, ahora se deja de ser vasallo y se pasa a ser ciudadano." Això no es fa en un dia, no es fa en un moment, no es fa ni en una revolució, encara que es digui la revolució francesa. La revolució francesa defineix, una certa idea del que és o del que significarà ser ciutadà, però la idea de ciutadania s'ha anat construint amb el temps.

El teòric fonamental per nosaltres, pels teòrics de la ciència política i de la sociologia de la ciutadania, que és Marshall, va definir, aquest procés, com un procés lineal, que va al llarg del temps, al segle XVIII es construeix la ciutadania civil que es la que et permet ser una persona moure't i la possibilitat de vendre la teva força de treball a qui vulguis...Després al segle XIX es construeix la ciutadania política, que es la que et permet, agrupar-te, associar-te, votar...I al segle XX, quan Marshall parlava d'això era l'any 49, s'estaven començant a construir els estats de benestar al centre i al nord d'Europa, al segle XX, es construeix la ciutadania social que es la que et dona dret com a ciutadà d'un estat democràtic, d'un estat social, a una educació, a la sanitat...Marshall continua sen per nosaltres el gran inspirador de la teoria de la ciutadania, però hi ha una crítica que sí que se li ha fet, acceptant aquesta visió del procés històric, sembla que aquest procés hagi estat lineal i progressiu, cada cop més ciutadania, primer la civil, després, la civil més la política, després la política més la social, després...que és el que ens demostra la historia, doncs, que tot i que la ciutadania es un procés històric, tot i que ser ciutadà no significa el mateix al segle XVIII que al segle XIX que al segle XX i significarà en el segle XXI, tot i que això, no podem dir, és el mateix sempre, aquest procés no és un procés lineal i progressiu, és un procés que ha tingut interrupcions, marxés enrere, i d'això nosaltres en podem parlar, en som experts, quaranta anys d'interrupció donen per molta literatura i potser en aquest moment, estem en un moment de regressió, i de deconstrucció del propi procés de ciutadania, estem en un país en el qual, la professora Elósegui ho deia, les lleis diuen una cosa i el Tribunal Constitucional et surt amb una sentència, sobre *nosequé*, no? Jo sobre les sentències del Tribunal Constitucional, a mi m'ha ajudat a entendre algunes sentències, una intervenció que vaig sentir-li al fiscal Mena arrel de lo del Garzón, que es que, algunes sentències s'entenen per que *los que ganaron la guerra todavía no la han perdido*. I bé, si això es cert, segurament, o el fet que determinades manifestacions siguin absolutament il·legals si no es diuen a Intereconomía, perquè si es diuen a Intereconomía, llavors no passa res diguem-ne, apologies del franquisme com les que es fan a Intereconomía, sembla que no han de qüestionar res, no?

Per lo tant si que el concepte ciutadania es construeix històricament, que té moltes dimensions, però que des del nostre punt de vista no es assimilable a una sèrie de drets únicament, hi ha drets i hi ha més coses, té una dimensió civil, una dimensió política, una dimensió social, que es va construint en el temps però que no hauríem d'acomodar-nos amb la idea de que aquest procés històric, és un procés, progressiu, lineal, in crescendo i que cada dia en tenim més i el segle XXI, serà millor que el XX, i el XX que el XIX, per que hi ha marxés enrere dins d'aquests processos, i ara segurament estem en un moment en que algunes d'aquestes dimensions, no només per, jo encara no he parlat d'immigració, eh?, no només per la gent immigrada, no només per la gent immigrada, per moltíssima gent. Bé quatre milions i mig de persones sense feina, es una atac directe a la ciutadania. El que Collin Crouch anomena la postdemocràcia, la democràcia en la que vivim és una postdemocràcia, aquesta... això que sembla una democràcia, és un atac a la ciutadania.

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

Pep Fornés: Anem ja cap a la pregunta número u, centrem i anem aterrant en temes concrets. La primera tanda l'hem allargat una mica més, perquè ens ha semblat convenient que cadascú s'esplaiés una mica més. Ara mirem de ser més breus en les respostes. La primera és, la recordo, models de ciutadania. En quina mesura han fracassat o han reeixit els models d'integració o de ciutadania, models europeus, l'integracionisme, l'assimilacionisme, els híbrids...Concretem-ho aquí a nivell de Catalunya que de vegades sembla aquí que no hi hagi models, hi ha diverses maneres i diversos models...

Neus Torbisco: Bé, moltes gràcies, jo penso que aquesta pregunta és molt difícil de respondre. I la meua resposta passa per que, pensem, és molt fàcil defensar...és a dir, abans hem parlat de models interculturals, com podem defensar la integració en la diversitat, tot aquest discurs està en els mitjans de comunicació, a les polítiques locals, etc. Per part d'aquells agents socials, per part de SOS Racisme, per part de molts grups, que tenen doncs una visió progressista, tothom m'entén, de com s'han d'integrar els immigrants.

Malgrat això, tots sabem que els discursos populistes que apel·len als suposats perills d'una integració diferent basada en models alternatius a l'assimilacionisme tenen molt de ressò social. Una opció és descartar aquests models populistes, dir: miri, quan aquesta senyora Angela Merkel està dient, el model de societat diversa a Alemanya ha fracassat (després parlaré d'això per què el problema a Alemanya és que jo no crec que tingui cap model, però bé, en fi, i ni que n'hi hagin m'hi he parat a pensar massa mai), però en tot cas, quan un polític de la talla d'Angela Merkel diu això, en realitat, no cal pensar que aquesta senyora ha començat a llegir tractats d'integració dels immigrants, que ha llegit a Kymlicka o a altres teòrics contemporanis. Està donant resposta a un sector de la població, en un moment de crisi econòmica, que està desencantat amb el fet de que ara que ja no tenen accés als mateixos avenços econòmics, doncs ara han de competir per als recursos públics que cada vegada són menys, amb persones que ells identifiquen com a immigrants, i quan dic aquesta paraula em sento incòmoda perquè molts d'ells no són immigrants, molts turcs a Berlín, a Kraisberg han nascut i han viscut a Berlín tota la seva vida i no han visitat mai Turquia i per tant en el sentit social de la paraula són tant ciutadans com els altres, tot i que el Dret els exclou, no? Llavors, una de les opcions és: anem a ignorar aquest populisme; però l'opció seriosa és tenir molt en compte que aquest discurs té un ressò social per algunes raons, i algunes d'aquestes raons poden ser raons serioses, perquè la gent que obertament no són racistes, creuen que aquest discurs és rellevant, no? Jo no conec a ningú, ni a cap intel·lectual, ni a cap polític, ni a cap jurista, que defensi la idea cosmopolita tradicional de un sistema de fronteres obertes. Evidentment de filòsofs n'hi ha que defensen aquest model, però més enllà de la filosofia del reconeixement d'un model de fronteres obertes, basat en l'aplicació tradicional dels drets humans, no hi ha gairebé ningú que passi de [sàpiga] com s'ha d'implementar aquest model.

Per tant, torno a la idea que he volgut emfatitzar al principi, la noció de ciutadania no és inclusiva, no hi ha ningú que digui que un agregat de persones que conviuen circumstancialment en un territori és una comunitat. La noció de comunitat i el Dret (a pesar de que ara el Dret internacional tingui molta més influència que al llarg del segle passat, evidentment) es pren seriosament la idea de que els grups, d'alguna manera, són tancats. Per tant, obviar aquest fet, tan social com normatiu, és un error perquè llavors ens porta a defensar coses, que són incompatibles amb la majoria de les nostres pràctiques i institucions vigents i per tant tots aquests models tenen poc ressò a la pràctica, per que parteixen d'un ideal que està molt bé defensar-lo filosòficament, probablement, potser sí que es l'únic compatible amb el fet de prendre's en serio,

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

seriosament, el que totes les persones hem nascut lliures i iguals, però que per diferents raons el nostre món social i polític, no s'ha organitzat mai en base a aquest ideal cosmopolita tradicional.

Llavors, si partim d'aquesta idea, la qüestió és: si la idea de ciutadania per naturalesa és excloent, la qüestió és, quins són els criteris d'inclusió, val? Llavors, no és una casualitat que estiguem aquí discutint això, per que això no s'ha discutit fins a finals dels anys noranta. Fins a aquest temps, la majoria d'estats liberals democràtics somien una espècie de fal·làcia que consistia a dir: bé, la immensa majoria de les persones que tenim en el nostre territori són ciutadans, jurídicament parlant i en el sentit identitari, és a dir, ells es consideren part de nosaltres. Aquest "nosaltres" que en la tradició liberal s'ha definit de manera molt *thin*, com diuen els anglesos, molt dèbil, com Habermas, defensa el patriotisme constitucional, per dir-ho d'una manera que tothom m'entengui, no s'ha correspost mai amb el model jurídic de ciutadania, que ha exigint molt més per a atribuir la nacionalitat, molt més temps i molta més identificació que amb la identitària, amb la nació històrica, etc. Per tant, sota aquest mite que l'estat liberal és neutral, pel que fa les afiliacions identitàries dels seus ciutadans, la idea que els americans diuen *difference blind policy*, la idea que l'estat ha de ser cec a la diferència, no ha de contribuir ni positiva ni negativament, en cap sentit, a organitzar culturalment la societat, la idea de que la diferència s'ha de privatitzar, que està molt més arrelada al liberalisme...podeu fer l'analogia amb la idea del mercat, hi ha un mercat cultural i un mercat econòmic. Aquesta idea ha estat molt el rerefons de per què els estats lliberals democràtics s'han despreocupat bastant de tenir un model de gestió de la diversitat, hi ha hagut aquesta idea de que la gent s'integra, com diu Angela Merkel (que em sembla una declaració absolutament...o és naïf o molt perversa): "Ah! Nosaltres ens pensàvem que vindrien i després marxarien, però ara el que ha passat és que s'han quedat"

Aquesta declaració és molt difícil de...sí, és ingènua, és realment molt ingènua, llavors, la qüestió és, a partir d'aquí hi ha dos models... quan els estats han començat a prendre's seriosament això, que per alguns és una sorpresa: "Ah! Però no se senten part, no s'han integrat, no demanen ni tan sols la nacionalitat". Perquè? Per que moltes vegades accedir a la ciutadania, en un context actual on la gent té identitats híbrides, requereix renunciar a la teva identitat originària i potser no volen renunciar-hi. Llavors, aquesta qüestió és molt nova, fins i tot els juristes, la doble nacionalitat és una cosa que s'explica a la classe, però bé, és una qüestió que s'assumeix com a minoritària. Però, en canvi, avui en dia, molta gent que conviu amb nosaltres té una identitat híbrida, no se sent, ni es vol sentir membre d'una nació concreta, amb pressupòsits de pertinença que són molt *thick*, que són molt densos.

Llavors, a partir d'aquí sorgeix el debat entre aquests dos models, l'assimilacionisme *versus* el multiculturalisme. L'assimilacionisme ja s'ha parlat abans, pressuposa un model, com el model francès, que en realitat ells no dirien que és assimilacionista, ells dirien que es republicà, és a dir, que la identitat segueix sent cívica. El que passa és que els estats amb aquestes identitats cíviques, i amb aquests límits de respecte amb els drets humans, han tergiversat molts d'aquests principis per incloure com ells entenen els drets humans, quins són els patrons culturals amb els quals interpretem el Dret. I tot això que expliquem als estudiants de Dret a primer: que el dret és neutral, té pretensió de generalitat, els tribunals són imparcials...tot això s'està posant en crisi en un model, on les identitats són complexes i la pertinença a grups identitàris és una pertinença forta que competeix amb la lleialtat a l'estat.

Llavors què passa? Quan es prohibeix en el model assimilacionista el fumar islàmic, el *hijab*, o es prohibeix la *burca*, el que se sol al·legar és, això...no estem exigint un

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

model d'assimilació cultural, no volem que les dones islàmiques siguin franceses, volem que es respectin els drets humans, per tant, prohibim aquests elements perquè diem que protegim a la dona. D'una manera que al meu entendre és completament fal·laç, per que si un vol protegir la dona, hi ha molta violència domèstica que prové del matrimoni doncs, posats a prohibir institucions, prohibim el matrimoni perquè és una font claríssima de violència. Clar, si un vol protegir la dona doncs, primer dediqui molts més recursos a protegir la dona que ha lluitar contra el terrorisme, perquè evidentment moren moltes més dones normalment fruit de la violència domèstica que no pas producte del terrorisme, això és obvi.

Per tant, deu haver-hi alguna cosa més que el límit dels drets humans, per tant és una interpretació dels drets humans tergiversada, per patrons culturals en els quals tracten d'incorporar de manera assimilacionista els elements que no volen que formin part estricta del concepte de república, que està molt ancorat en el model de la nació, no? Del que vol dir pertànyer a una nació. Després, només un minut. El model del multiculturalisme és el model nord-americà, que és molt més inclusiu, sembla, que és aquest model de la privatització de les identitats. Els europeus diem: "Bé, els americans i aquest patriotisme i posen la bandera a la porta de casa seva". Als europeus ens sembla una mica pintoresc tot això, però en realitat és una forma d'afiliació a l'estat molt més dèbil que la que nosaltres exigim, que la exigeixen els alemanys o les que exigeixen els francesos. Perquè en realitat si un parla anglès amb accent àrab als Estats Units pot passar....la gent no dubta que és americà, un pot ser asiàtic americà, un pot ser llatí i americà.

Jo no dubto que als Estats Units hi ha uns sectors que són molt més assimilacionistes, però tradicionalment han tingut molt menys impacte, igual que a Canadà, per què? Perquè ells es conceben com una nació d'immigrants i per tant la diversitat l'han hagut d'incloure tradicionalment i veure-la com una font d'enriquiment, és a dir, han hagut de fer de la necessitat una virtut, per la seva pròpia història. Llavors, aquest model sembla molt més tolerant amb les diferents diversitats, però també té el problema que, a pesar que els drets civils i polítics s'assoleixen molt més de pressa, en termes temporals, en realitat la participació democràtica més activa segueix estant vinculada a uns determinats sectors de la societat americana. Per tant té els problema que l'estat potser no té una política òbvia, però el que crea això és l'alienació de diferents grups a l'esfera política que va més enllà del dret a vot, i per tant també té molts problemes, té un problema molt greu que és al que es refereixen els alemanys avui.

Podem promoure el model nord-americà, però aleshores no demaneu un Welfare State, perquè l'Estat del Benestar sorgeix a Europa perquè nosaltres considerem que amb els nostres impostos contribuïm a promoure la nostra "nació". A Estats Units és molt més difícil que la solidaritat es manifesti entre diferents grups i per tant el multiculturalisme en sentit fort també té el problema de com garantir els drets socials i econòmics quan la gent...quan el jueu està disposat a fer sacrificis pels jueus, l'estudiant de Harvard està disposat a fer una donació molt important a la Universitat de Harvard però no demanem solidaritat intergrupal. I tots hem vist el problema que té Obama derivat d'intentar crear una reforma sanitària als Estats Units.

Per tant, també hi ha alguna cosa que hem guanyat amb el model assimilacionista, i per això volia dir que aquests recursos retòrics d'Angela Merkel no estan llançats en el buit, també se'ns està dient: "Compte!, hem arribat fins aquí, com crearem confiança entre els grups?".

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

Laura Díez: Des del punt de vista jurídic, si existeix o no un model d'integració o assimilació a Espanya o a Catalunya, bé, és opinable i a més és un tema que no es tracta habitualment, precisament pel que us deia fa un moment. Des del punt de vista jurídic sembla que la ciutadania és més una qüestió filosòfica o sociològica, i per tant aquí el Dret no té res a veure.

Jo aquí torno a ser una *Pepito Grillo* en aquest punt perquè sí que penso que, des del punt de vista jurídic, hi ha hagut opcions, algunes de les quals ja havia insinuat en la meua primera intervenció. La opció de la Llei 42/20, de la primera Llei d'Estrangeria, era l'opció d'un model intercultural; era un model de respectar la igualtat de condicions i respectar la diferència, i afegir drets que tradicionalment havien estat molt vinculats a la ciutadania, drets com eren el dret de vot, el dret de la reunió, associació, sindicació, etc. Per tant, era un model de tendència intercultural. Una altra cosa és que en l'aplicació del model hi haguessin problemes des del punt de vista social. Si, tal com has comentat abans, la societat estava preparada per aquest model això ja són qüestions que des del punt de vista jurídic no em pertoca valorar. Però sí que des del punt de vista jurídic s'obria la porta a aquest model.

Què va passar després? El canvi de model. Canviem d'un model des del meu punt de vista intercultural a un model més assimilacionista. És a dir, comencem a retallar els drets, comencem a retallar la igualtat de condicions i molt fonamentalment deixem clar que no només no poden votar, eliminant aquelles eleccions paral·leles que hi havia a la 4/2000 sinó que no es poden ni reunir, si no són regulars. Anem a un model extrem en els drets de participació, que jo crec que és la manifestació màxima de que es tracta d'un model d'assimilació i en cas d'interculturalitat.

En aquest punt voldria també afegir un altre dret de participació del que no es parla mai però que crec que és molt important: l'accés a la funció pública. És a dir, que un fill d'immigrants, que ha nascut aquí, que s'ha educat aquí, que no necessàriament ha hagut d'anar al país dels seus pares ni tan sols per vacances, acaba els seus estudis i vol ser funcionari de Correus. Doncs no pot, perquè no té la nacionalitat. I per ser funcionari de Correus, has de ser espanyol, i per ser metge en un hospital, has de ser espanyol. I per ser bidell en una facultat has de ser espanyol. A mi això em sembla que és un punt important sobre el qual jo he escrit força perquè em sembla que és del tot inversemblant que puguem estar en aquesta situació, però és un exemple molt clar, i per això el volia posar sobre la taula, és un exemple molt clar d'una exclusió absolutament exacerbada des del meu punt de vista, no només en les primeres generacions, sinó a les segones i les terceres generacions. Aquest [el de les generacions] és un altre element que crec que cal posar sobre la taula.

Quan parlem de models interculturals, assimilacionistes, estem parlant de totes les persones que viuen en un país, però jo crec que s'ha de començar a fer diferències i a valorar si els models són vàlids o no, no només en les primeres generacions sinó sobretot en les segones i terceres generacions. Jo crec que és un element que s'ha de tenir en compte des de tots els punts de vista, tant sociològic, filosòfic com jurídic.

La segona qüestió que volia comentar respecte els models, més enllà de si la Llei d'Estrangeria té un model –des del meu punt de vista he dit que sí i quin és. La segona qüestió és el retard de la intervenció de les Comunitats Autònomes i dels municipis en la definició d'un model d'integració o d'assimilació. Fins ara, hem partit de la base, fins fa cinc o deu anys, com a molt cinc anys, que el model el determina la Llei de l'Estat, el determina la Llei d'Estrangeria, i que totes les lleis, reglaments, convocatòries, plans d'integració que fan les Comunitats Autònomes o els municipis són marginals o com a

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

molt complementen al que diu la Llei d'Estrangeria. Des del meu punt de vista, això no ha de ser així: per què? Perquè cada Comunitat Autònoma té prou competències com per descriure el seu propi model. També és cert que convindria que tots els models fossin el mateix, és a dir, que no tinguéssim un model assimilacionista a la Comunitat Valenciana, i un multicultural a Catalunya, evidentment. Però jo crec que les Comunitats Autònomes i els ajuntaments també poden fer més en la descripció d'aquest model. I és en aquest àmbit, en l'àmbit infralegal, per tant en l'àmbit de les Comunitats Autònomes i dels municipis, on es veu que s'ha mirat de fer un model més intercultural que no pas assimilacionista.

Tal com es comentava en la conferència principal de les jornades, de vegades no sabem que hi ha uns certs drets que reconeixen moltes Comunitats Autònomes i molts municipis, vinculats als drets laborals, els drets que tenen els nens a les escoles, i aquí doncs sí que es poden trobar alguns apunts d'aquesta tendència a la interculturalitat.

Rebollo: Com sabem que un model és d'èxit? A què li diem "èxit"? A mi m'interessa, com que no puc aportar massa en la direcció que aportàveu vosaltres, m'interessava afegir un element en aquesta direcció o una reflexió en aquesta direcció. Hi ha moltes possibilitats, però jo n'he sentit dues i m'agradaria afegir-ne una tercera; no és meua, l'he après d'un autor consagrat, un clàssic, que és Galbraith. Podríem dir "èxit", i a vegades se sent, quan no hi ha conflictes. Quan no hi ha problemes, quan no hi ha conflictes, a això li diem "èxit". Això és problemàtic, però. Durant molt de temps les dones en aquest país no han sigut ciutadanes de ple dret, no han pogut votar, i no hi havia manifestacions als carrers; i moltes dones, i l'església catòlica i els capellans hi estaven d'acord. No semblava una cosa massa conflictiva, i si ho era, ho era en l'àmbit privat, en l'àmbit domèstic, no ens n'assabentàvem. Per tant, "al tanto" amb allò de que un model és d'èxit quan no hi ha conflicte. Una altra possibilitat és que li diguem èxit al fet que existeixin totes les condicions formals per a la igualtat. Per tant, ja existeixen tots els drets formals, totes les condicions formals, una persona que ha vingut de fora pot ser funcionari de Correus, formalment. I li diem èxit a que existeixin totes aquestes condicions formals. Després ens adonem que donades totes aquestes condicions formals, la immensa majoria dels funcionaris de Correus doncs acaben no sent...perquè totes aquestes condicions formals es necessiten també condicions socials, oportunitats d'igualtat que no estan dins de la formalitat, de la legislació, de les lleis...sinó que estan dins de la societat. Per mi hi ha una idea que jo sempre he fet servir...que és, crec que l'indicador d'èxit de la integració més potent és la mobilitat social. Podrem dir èxit el dia que hi hagi catedràtics d'universitat, alts funcionaris públics, directors generals de les administracions, jutges, que siguin d'aquell origen, perquè si tenen tots els drets però continuen vivint en un barri perifèric sense feina, formalment a aquest model li podem dir èxit? Mira, saps què? tenen tots els drets, continuen vivint en un barri perifèric, però perquè no hi hagi un conflicte, tindran feina. A això li diem èxit? Per mi l'indicador central és la mobilitat social.

Llavors, quan totes les persones tenen, quan no hi ha fronteres en aquesta mobilitat social que tinguin un arrel l'origen geogràfic, el color de la pell, llavors...aquest és un indicador d'èxit. I hi ha societats que han sigut capaces d'integrar comunitats i sabem que han sigut capaces d'integrar comunitats perquè els membres d'aquella comunitat d'origen estan disseminats per tota l'estratificació social, i ens trobem....Per tant, jo li diria èxit a una societat que és permeable en la seva mobilitat social, per totes les persones independentment del seu origen.

Quin és aquest model? Aquest model ha de tenir necessàriament vessants i condicions legals, però ha de tenir sobretot des del meu punt de vista condicions socioeconòmiques. És un model que no ha de segmentar, que no ha de fer fronteres

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

en els mercats de treball, que no ha de posar portes en els mercats de treball que diguin a la gent "si tu portes vel", com explicava la professora abans, "si portes vel no hi ha cap problema que vinguis a netejar les aules, però professora no pots ser" o "si tens aquest cognom no pots accedir a aquesta feina" o "si tens aquest cognom tindràs un 15 o un 20% menys de salari".

La segona pregunta em permetrà explicar-me una mica més en aquest sentit però ser ciutadà és menjar cada dia amb certa dignitat i això en les nostres societats, que són societats de mercat, s'aconsegueix per la immensa majoria de la gent, a través de la feina, a través de l'ocupació, llavors són models que tenen una dimensió política, que tenen una dimensió social, que tenen una dimensió relacional, però que han de tenir una forta dimensió socioeconòmica, i això es veu en la segmentació dels mercats de treball, en el fet de que hi hagi feines que no són per a tothom, i en la mobilitat social, i jo em fixaria aquí per analitzar l'èxit dels models.

Fornés: La pregunta segona, sobre legislació. La ciutadania, com a concepte jurídic, queda prou definida en tot l'articulat legislatiu espanyol (Codi Civil, etc.)? És igualitària per totes les minories?

Díez: La veritat és que en la intervenció inicial que he fet d'alguna manera ja he contestat aquesta pregunta. Jo crec que malgrat es digui que la Llei d'Estrangeria no opta per cap model i a més no toca la ciutadania, opta per un model que a més és el de l'assimilació i d'altra banda defineix un model de ciutadania que és exclusiu i exclouent. Això es manifesta com us he comentat abans en els drets polítics, perquè d'una manera molt clara s'han intentat restringir fins i tot drets polítics que tots vinculàvem als drets humans com podia ser el dret a reunir-se. I això és un element nou que podria posar sobre la taula, i això no ha contribuït tampoc al Tribunal Constitucional Espanyol, que s'ha esmentat també abans. La veritat és que aquest és un altre element que us volia comentar, que a mi em sembla que és prou important. Per què? Doncs perquè el Tribunal Constitucional espanyol sempre s'ha caracteritzat a nivell general, quan ha parlat dels drets, per ser un gran defensor dels drets que recull la Constitució espanyola i ha interpretat de forma molt àmplia tots aquests drets i gràcies a la jurisprudència i a les sentències del Tribunal Constitucional, tots els espanyols tenim molts més drets dels que podríem imaginar que tenim si llegim simplement la Constitució espanyola.

En canvi, no ha passat el mateix quan ha tractat els drets relacionats amb els immigrants. restringir el dret. En aquest punt sempre ha anat a restringir el dret, en totes les seves sentències. Ho va fer en la primer sentència contra la Llei 7/85, que va ser la primera Llei d'Estrangeria, i simplement va dir que els drets que respectava la Constitució no es podien limitar, això era una obvietat, no calia que el Tribunal Constitucional es digués això, i per tant no va aportar res en favor dels drets que en aquells moments ja eren els drets de reunió i d'associació en relació amb aquests drets que suposadament s'haurien de reconèixer als immigrants com a drets inherents a qualsevol persona.

No ho va fer tampoc amb una sentència molt comentada també que va ser la de identificació de les persones al carrer. Si voleu després podem parlar d'aquesta sentència però el Tribunal Constitucional va arribar a dir que la policia algun criteri hauria de tenir per aturar una persona i demanar-li els permisos de residència i que aquest criteri bé podia ser el color de la seva pell i per tant tampoc va avançar gens en aquest punt, sinó que fins i tot va donar un paper de legitimitat a la policia cada cop que volia fer una detenció o una identificació d'aquestes característiques.

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

I diríem que també s'ha lluit en la seva darrera sentència sobre la reforma de la Llei d'Estrangeria que es va fer a través de la Llei orgànica 8/2000 on ja sabeu que restringien els drets de reunió, manifestació, associació, sindicació i vaga només als immigrants que tenien permisos. En aquest punt va dir sí però no, sí clar, això potser també és un dret que pertany als irregulars però tampoc puc dir fins a quin punt perquè el legislador pot establir restriccions i ja dirà el legislador quines restriccions, per tant tampoc el tribunal ha fet una interpretació favorable a un concepte ampli de ciutadania.

La ciutadania és igualitària per a totes les minories?

En aquesta pregunta, a banda d'aquestes qüestions noves que volia introduir-vos, hi han dos que m'agradaria apuntar, en relació a "És igualitària per a totes les minories"? Jo crec que a Espanya no hi ha hagut un debat obert però sí d'alguna manera els polítics el tenien molt present, sobre quins immigrants volem, i això va molt relacionat amb el tema de la ciutadania. Des del punt de vista polític, i jo he sentit molts polítics dir, propiciem que vingui gent de Llatinoamèrica o propiciem que vingui gent del Magrib? A nivell estatal hi havia una tendència a dir "preferim gent de Llatinoamèrica", a nivell de Catalunya hi havia una tendència a dir "preferim gent del Magrib", i estic simplificant òbviament. Diríem que el quadre, el dibuix abstracte, general, podria ser aquest, per què? Pels polítics espanyols era molt millor tenir ciutadans que sabessin espanyol perquè això ja era una forma de considerar que aquella gent que venia era part nostra, el nostre idioma, el nivell identitari que comentàvem també abans, i en canvi alguns polítics catalans consideraven que el tema identitari era més aviat un entrebanc perquè aleshores no aprenien català i preferien immigrants que vinguessin del Magrib.

El contingent de treballadors

Per tant el tema de les minories està molt connectat amb el de la ciutadania i és un element del qual no es parla, i té una importància bàsica en el contingent de treballadors. Ja sé que ara estic baixant a temes que potser ara semblen molt jurídics però que jo crec que tots tenim molt al cap. Per què té connexió amb el contingent de treballadors? Perquè com sabeu, cada any, l'Estat espanyol diu quants immigrants poden entrar i de quins països. Si ho diu l'Estat espanyol, l'Estat espanyol decidirà si promou les minories llatinoamericanes o promou les del Magrib. Per què hi havia moltes Comunitats Autònomes com la catalana que tenien molt d'interès a incidir en el contingent? Per determinar quines minories venien a Catalunya. No només per un tema autonomista, que a mi em sembla del tot respectable, sinó que hi havia una altra qüestió a sota, legítima també. Igual de legítim és que el Govern espanyol volgués llatinoamericans que el català volgués un altre tipus d'immigrants i insisteixo que estic simplificant.

El tema de les minories és un element nou que jo crec que cal tenir en compte del qual no es parla i té una vinculació amb la ciutadania i molt connectat també amb el contingent de treballadors com a forma fonamental, jurídica, de dirigir quines minories volem. L'últim raonament, en funció de la minoria que tinguis, es creu que la ciutadania pot ser més senzilla o menys senzilla per motius ja plenament identitaris i òbviament aquí ja acabo perquè els temes identitaris, almenys fins ara al nivell jurídic, no els hem tractat.

Rebollo:

Els processos d'inclusió i exclusió social

Sí que puc donar un pas més en la meva argumentació únicament que és fins ara hem estat insistint en que la part legal o els drets o la nacionalitat o tots aquests aspectes més formals eren una dimensió però que hi havia altres dimensions, ara puc donar un pas més a l'hora de definir aquestes dimensions. Jo estic fent servir un marc de

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

referència que, com que no és el formal, el de “tenir dret a”, és un marc de referència que es mou més en la idea dels processos d'inclusió i d'exclusió social. I aquests processos nosaltres els definim o els construïm a partir de tres dimensions, que ja veureu que són tres dimensions clàssiques. (1) L'accés a oportunitats econòmiques seria una dimensió, (2) l'accés a drets civils, polítics, la part aquesta més formal, i una tercera qüestió que crec que és molt rellevant en una sessió com aquesta que és tota la part de (3) vincles, pertinença a xarxes comunitàries, pertinença a organitzacions, associacions, integració de les estructures familiars per dir-ho d'alguna forma.

Els processos d'inclusió i exclusió es defineixen en aquest triangle que té un vèrtex que té a veure amb els recursos econòmics, un altre que té a veure amb els drets formals, d'accedir a una ciutadania des d'una perspectiva formal, i que té a veure amb els elements més de vincles i de xarxes de proximitat, familiars, de veïnatge, d'organitzacions, etc., perquè trobem situacions d'exclusió que s'expliquen des d'un costat i des d'un altre. I el fet per exemple d'afavorir en els territoris i en els barris les comunitats que existeixen – hi ha molta gent que diu “jo no et puc donar feina, perquè no tinc aquesta capacitat, no sóc un empresari, no et puc donar un permís o no et puc donar un accés a una llei perquè no sóc el legislador però sóc membre d'un entitat, d'una associació i treballa en una xarxa comunitària d'integració. Aquest és un element que també construeix ciutadania, com a mínim ajuda a construir una dimensió de ciutadania.

Veureu que això s'assembla molt a allò de: “igualtat, llibertat i fraternitat”. Igualtat econòmica, llibertat en quant a drets formals i fraternitat en quant a convivència, vincles, etc. També s'assembla molt a unes categories d'anàlisi de les condicions de vida que vaig veure a Suècia que dividien els indicadors de qualitat de vida en indicadors del “tenir”, del “ser” i de “l'estimar”, que torna a ser un altre cop igualtat, llibertat i fraternitat.

Un amic meu del que jo he après molt, amic barra mestre en la política social diu que tot això és “salud, dinero y amor” [rialles entre el públic]. Jo crec que s'entén més “salud, dinero y amor” que no pas “igualtat, llibertat i fraternitat”. O hi ha qui ho fa en termes més de binomi: renda i estatus, entenent que l'estatus té una dimensió legal però també convivencial, d'acceptació i valoració pels altres.

Ens estem movent en aquest triangle, aleshores els drets jo no...ja us dic que quan tinc problemes truco un amic meu que en sap d'això, no em moc, però, ja sí que estem en condicions de dibuixar una mica el triangle. Parlar de ciutadania és parlar de tenir accés a recursos econòmics, la dimensió de la igualtat, és parlar de tenir accés a drets, la dimensió de la llibertat, que són drets civils, polítics i també en la nostra societat socials, i també tenir accés a xarxes, a vincles, a família, a proximitat, a tota una sèrie d'elements que ens toca a la societat construir, i que quan veiem que creix el racisme i la xenofòbia com a valors en la societat, aquest vèrtex es debilita, igual que se'n debilita un altre quan s'incrementa l'atur o un altre quan es fan determinades lleis o es deixen de fer.

Torbisco: La qüestió de si la ciutadania és un concepte jurídic ben definit, bé, a Espanya, la majoria de juristes associen la noció de ciutadania amb connotacions més aviat sociològiques que parlava l'Óscar. En realitat el que es discuteix jurídicament, com a ciutadania, en el sentit jurídic formal, és la idea de nacionalitat. És a dir, a qui li atribuïm la condició d'espanyol o espanyola.

Evidentment, si el Codi Civil està ben definit? Si la legislació està ben definida? Evidentment, els criteris són clars, no cal que els repeteixi. És a dir, el fet de ser

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

ciutadà espanyol que implica que un té ple dret a totes les oportunitats formalment establertes i a tot l'accés a drets i llibertats que reconeix la Constitució, l'accés a la funció pública, etc., això està perfectament definit a com s'atribueix la nacionalitat. No només a Espanya, no és que nosaltres siguem diferents, és el mateix a Alemanya a França, a qualsevol altre país.

La qüestió que jurídicament es discuteix des del punt de vista, potser, de les persones que consideren que és fatal, no per l'ordre jurídic, sinó per la pròpia democràcia, la permanent exclusió d'algunes persones que viuen i treballen al nostre territori però no estan representades, és a dir, la vulneració del que la Constitució nord-americana diu "*no taxation without representation*", és a dir, no pots imposar impostos a la gent si no estan representats, és a dir, la permanent exclusió d'un determinat grup de ciutadans que cada vegada quan més gran és, més problemes planteja, no hi ha pel dret sinó per un dret que aspira a ser democràtic, és òbvia. I això és la crítica que es fa al Dret espanyol evidentment com es fa al Dret alemany, a tots els sistemes que reconeixen criteris importants de *ius sanguinis* per sobre del *ius solis*, de l'establiment en un territori.

Ara bé, des del Dret el que s'acostuma a fer pels dels sectors més progressistes, per dir-ho d'una manera que tothom ho entengui, és dir: bé, hem de fer que les condicions d'accés a la nacionalitat siguin menys exigents, és a dir, que el temps es redueixi, i llavors sí, si mireu si feu una mica de recerca veureu que hi ha un munt de propostes en el sector jurídic a Europa i per part del Consell d'Europa i per part de moltes organitzacions internacionals de quina hauria de ser el termini raonable perquè una persona pogués demanar l'accés a la nacionalitat i de què haurien de dependre aquests terminis. En aquest context s'emmarquen les propostes que diuen que cinc anys és raonable, les propostes que exigeixen una espècie de subscripció simbòlica al contracte social, les cartes de ciutadania són això. És dir, bé, una manifestació simbòlica de que jo vull formar part d'aquesta societat i subscric...formalment aquest contracte social i vull formar part d'aquesta comunitat. Això també es fa a Canadà, d'una manera molt oberta, i aleshores també es discuteix quines precondicions una persona ha de complir. A Canadà es fa un examen, un text bàsic d'història, de coneixement de les costums locals, d'anglès, o de francès al Quebec, depèn de la comunitat on et vulguis integrar.

Aquesta és una discussió, en el cas del Dret hi ha moltes propostes, però molts juristes tendeixen a ser molt reduccionistes i diuen: si féssim més flexible l'accés a la nacionalitat, aleshores ja no tindríem aquest problema de l'accés a la funció pública restrictiu i la gent demanaria, voldria formar part de l'Estat activament perquè les condicions d'inclusió són més flexibles. Per tant, un normalment no vol passar a formar part d'un grup on no se sent benvingut i això és el que passava al Canadà, que determinats immigrants, sobretot refugiats provinents d'Etiòpia, no demanaven, encara que podien demanar-ho, encara que podien ser canadencs, no volien ser canadencs. Per què? Perquè els demanavem la renúncia a la seva identitat primària. Fins que els nivells d'exigència lingüístics per exemple van baixar, i aleshores moltes senyores d'Etiòpia que van entrar al Canadà com a refugiades van voler ser canadencs, perquè van entendre que ser canadenc no implicava una renúncia a la seva identitat bàsica.

Aquesta és una discussió molt important. Què hem de fer perquè la gent vulgui ser membre de la nostra comunitat? Evidentment, els que volen que marxin, posaran aquestes condicions el més estrictes possibles, d'accés a la nacionalitat, que és el que està passant ara, que molta gent no té clar que els immigrants s'hagin de quedar com suggereixen totes les propostes polítiques ara mateix en les nostres eleccions d'aquest

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

mes. Com han proposat els membres del Partit Popular: “Bé, si no tenen feina que marxïn”. Bé, aquest no és un criteri gaire inclusiu sobretot ara en un moment de crisi econòmica quan hi ha molta gent que no té feina.

Aleshores, l'altra discussió que és molt important en aquest context és dir: n'hi ha prou en ser nacional? És una mica el que apuntava l'Óscar. El fet de que tinguis accés formal a tots els beneficis de pertànyer a la comunitat política i el fet que disfrutis de tots els drets civils i polítics, potser encara no és suficient. Per què? Perquè el reconeixement no és un procés, i aquí ve el tema de la identitat, que és molt important que el Dret no la descuidi, i sobretot que la gestió pública no es descuidi, perquè el fet de pertànyer a una comunitat no és un procés unidireccional, no és simplement el reconeixement de drets. És que la resta de la comunitat entengui que formes part d'aquella comunitat. Un pot haver nascut a l'Alemanya, ser turc, tenir accés a tots els drets dels alemanys, haver-se nacionalitzat alemany, parlar alemany fins i tot amb un accent berlinès, i molts alemanys, per la teva raça, no et consideraran alemany.

Això és el que van veure els immigrants francesos de segona generació a les *banlieues*. Van dir: els nostres pares són francesos, han fet tot el possible per assimilar-se culturalment, però, mala sort, no parlen francès amb un accent de París, i per tant, encara que tinguin tots els drets des del punt de vista formal i jurídic, els altres no els identificaran mai com a part de la comunitat.

En aquest sentit, el principi de no discriminació tal com ara es contempla, en els ordenaments jurídics europeus, és completament insuficient, perquè contempla un model de no discriminació que pressuposa que no hi ha grups sistemàticament exclosos de la participació política. Per tant, no és estrany que a França no hi hagi gaire ministres turcs, o marroquins, d'origen marroquí. No és estrany que Espanya els immigrants, encara els que són espanyols, segueixin estant exclosos de les posicions visibles. El discurs polític sobre la immigració s'hauria d'assemblar molt més al discurs feminista tradicional: no hi ha prou en la no discriminació de la dona, perquè hi ha elements en la nostra cultura, en la configuració de les institucions, que sistemàticament ens exclouen i ens discriminen.

Per tant, no és només el tema “donem-li el dret a vot a l'immigrant”, perquè si d'aquí 50 anys no hi ha cap immigrant al Parlament. Què és el que passa a Gran Bretanya? El Parlament britànic, la House of Commons, actualment està en un 80% configurat per parlamentaris que provenen de tres escoles de Londres. Aleshores, hi ha democràcia a Gran Bretanya? Evidentment, en un sentit formal, jurídic, hi ha democràcia, tothom té dret al vot, fins i tot són molt més generosos que nosaltres amb els immigrants, però, quants parlamentaris negres i quantes dones hi ha al Parlament britànic?

Fornés: Tercera pregunta, sobre construcció de ciutadania. Quins elements intervenen en el procés social de construcció de ciutadania?

Rebollo: Únicament m'agradaria afegir...Com deia aquell, jo venia aquí a “hablar de mi libro” i l'he anat trossejant a cada pregunta i aleshores ara per acabar d'afilar l'argument únicament afegir dues coses, dues o tres coses.

Aquests elements de construcció de ciutadania tenen a veure amb dinàmiques de mercat, amb allò que fan les empreses, amb les lògiques de mercat, té a veure amb polítiques públiques, té a veure amb l'Estat, però també té a veure amb allò que fem a la societat, amb la societat civil, no és una qüestió que es pugui dipositar únicament en allò que fa l'Estat.

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

La segona idea és que avui en dia, per moltes persones, per les dinàmiques de la globalització neoliberal, pel desmantellament que s'està produint de l'Estat del Benestar en molts països europeus, per elements de la crisi de la democràcia, per la precarietat del món del treball, etc., per moltes persones aquesta concepció de ciutadania com a inclusió social és una concepció amenaçada, en un moment de retrocés per determinats col·lectius.

I ara, per primera vegada en tota la meua intervenció, ja puc parlar d'immigració. Per què? Perquè sí que és veritat que un dels col·lectius que més amenaçada té la seva condició de ciutadania són col·lectius d'immigrants extracomunitaris. L'altre dia vaig veure un pamflet d'aquests de l'Anglada on hi havia el seu decàleg i es va oblidar d'una cosa; a part va ser molt curiós perquè parlava de, no sé si l'heu vist, és realment vomitiu, el que diu sobre immigració. I jo aquest pamflet el vaig recollir als Ferrocarrils de la Generalitat perquè anava a fer una xerrada a Sant Cugat, i vaig dir: "I això, tots els alemanys que són immigrants i viuen a Sant Cugat també estan aquí dins?" I jo crec que allà l'Anglada es va oblidar d'una cosa: quan estic parlant d'immigrants, no em refereixo a tots els immigrants, només a alguns;

Hi ha col·lectius que són més vulnerables perquè pateixen més l'exclusió econòmica, l'exclusió legal o formal, i l'exclusió convivencial. Hi ha una qüestió que per mi és important en aquest procés. Jo li vaig sentir una idea al Joan Subirats: hi ha una cosa que no podem fer, que és, davant d'aquestes amenaces i d'aquesta vulnerabilitat, provocar el que el Joan deia "una guerra dels últims contra els penúltims". És a dir, hi ha una cosa que hem d'entendre també, crec jo, com a mínim que jo entenc, no sé si li puc demanar a ningú que ho entengui. Hi ha una cosa que jo entenc.

Una mare que realment necessita una beca de menjador; què passa quan una persona que la necessita més es queda amb aquella beca de menjador? Si això ho construïm com una guerra dels últims contra els penúltims, si és una persona que ho necessita molt contra una persona que ho necessita moltíssim, una beca de menjador, llavors tindrem problemes. Tindrem problemes per aconseguir una societat que sigui acollidora, que no hi hagi comportaments racistes i xenòfobs. El que necessita l'últim que arriba no li hem de treure al que estava l'últim aquí, diguem-ne, el que ara és penúltim.

Per tant, jo crec que una de les coses que s'hauria de fer per construir aquests processos d'integració o de cohesió té a veure amb no descuidar tota la part baixa de l'estratificació social, té a veure amb mantenir molts elements que són elements de cohesió, perquè sinó estem provocant...

Dic això i penso "i tu de què estàs parlant?". Aquí del que es tracta és de salvar bancs, concessionaris d'autopista, i els últims que es fotin i els penúltims també. Llavors, provocarem aquesta guerra. I hi haurà gent que tindrà "el caldo de cultivo preparado". Aquest procés l'anomenava, agafant unes idees d'un sociòleg que tracta aquests temes, que segur que coneixeu, Lorenzo Cachón, deia aquest procés s'ha de basar en la redistribució, la representació i el reconeixement. La redistribució de recursos, el reconeixement de les identitats i la representació política. Jo crec que més o menys, "salut, dinero y amor", reconeixement, redistribució, llibertat, igualtat, fraternitat, més o menys estem parlant una mica d'això.

Però que no sigui una cosa que han de fer els últims i els penúltims, que ja "s'apanyaran". Perquè sinó tindrem problemes aquí.

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

Díez: De fet, aquesta pregunta dona lloc al resum de tot el que ja he comentat fins ara, des del punt de vista jurídic.

La primera qüestió, la primera conclusió que us he comentat amb més detall però que ara sintetitzo. Que s'ha de ser conscient, des del punt de vista jurídic estem creant un model, un model de ciutadania, o un model de no ciutadania. Que el tema de ciutadania no és només una qüestió que afecti a la integració que pot tenir un immigrant en un barri concret, de la situació de la dona immigrant al nostre món, sinó que és una qüestió que es pot dirigir d'alguna manera des del punt de vista de les lleis. I per tant hi ha una responsabilitat dels legisladors i per tant dels polítics en aquest àmbit.

La següent qüestió derivada d'aquesta. Que, juntament amb el dret, hi ha d'haver la companyia de la societat. Com molt bé deia la Neus, una cosa és el que diu la llei i una altra cosa és si el que diu la llei realment és assimilat i assumit per tota la societat, tant la immigrada com l'autòctona. Un model intercultural es pot arribar a aplicar. La llei ha de marcar el camí, té la responsabilitat de marcar el model i el camí, però ha d'anar complementat amb una societat que la segueixi.

I com a tercera qüestió molt vinculada a aquesta última que us he comentat, un element nou, per mi important també, que és la progressivitat. És a dir, si nosaltres volem fer un procés diríem de ciutadania a persones que han arribat fa poc al nostre país, a qualsevol país europeu, per exemple, hem de tenir en compte que des del primer dia no poden tenir, o no crec que sigui convenient que tinguin el mateix grau de ciutadania que poden tenir o que han de tenir necessàriament al cap de deu anys. Des del meu punt de vista hi ha d'haver un procés d'interacció entre la persona que ve i la societat d'acollida, diguem-li la societat autòctona, on s'hi troba vivint des de fa temps.

Per què hi ha d'haver aquesta progressivitat? Doncs precisament pel que comentava fa un moment, perquè hi ha d'haver una assimilació per part dels que vénen i dels que estem aquí de tot el procés per arribar a fer ciutadans de primera a totes les persones que estan vivint en un mateix lloc.

Torbisco: M'agradaria reiterar el tema que estava dient abans. És obvi que el dret influeix en la creació de la ciutadania i encara més quan tenim una concepció de la ciutadania que la majoria de la gent considera jurídica. El que passa és: "Com ha d'actuar el Dret?", "Quin és el paper del Dret en la creació de ciutadania?" El reconeixement del dret al vot, com he dit abans, i dels drets polítics, d'una manera molt menys restrictiva de com s'assoleix ara, és molt important. Evidentment en aquest sentit els drets civils i polítics i el reconeixement ple als immigrants seria com el reconeixement als drets de les dones o els drets de les minories històricament subordinades, en posició de vulnerabilitat. Com a mínim, aquests grups tindrien, com diu el famós jurista Ronald Dworkin, un triomf contra la majoria. És a dir, la vulnerabilitat de viure al marge del sistema jurídic és que la majoria pot fer el que vulgui, i per tant és un límit, és a dir, el tenir drets civils i polítics i drets humans també és un límit a la democràcia. No és només que l'Estat ha de protegir-nos amb aquests drets, sinó que... si al Parlament tenen intencions de desprotegir-nos, tenim una carta de triomf, en aquest sentit. I és per això que els Tribunals Constitucionals moltes vegades tenen una funció clau en reconèixer els drets de les minories contra les majories. Per tant, el dret té un paper fonamental en la construcció de la ciutadania.

Però com deia abans, tan important és la veu com el vot. La veu, el reconeixement de la visibilitat pot ser tan important com el vot. Això ho sabem molt bé, tenim una trajectòria molt important de la teoria feminista que ha vingut a dir el mateix. No és que

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

quan la dona va veure reconeguts els seus drets jurídics va ser la fi de la història del feminisme; si de cas, va ser el començament de la construcció d'un món on les institucions socials i polítiques fossin permeables a les identitats femenines.

En aquest sentit no n'hi ha prou en una política de reconeixement estricta de drets, és necessari una política del reconeixement de les identitats. Hem de pensar en la gestió pública, en les persones que tenen responsabilitat, quin és el model que volem mantenir de reconeixement? Què és el que reconeixem i què és el que no reconeixem? Perquè també hi ha d'haver límits, és obvi. I en aquest sentit, potser discreparia una mica de l'Oscar en el que deia de "Bé, en el fons el concepte de ciutadania també és socioeconòmic". És evident que no n'hi ha prou amb els drets jurídics si un no té un plat a la taula, i resulta que un factor fonamental de per què jo no menjo i l'altre sí és que jo sóc negra, o sóc immigrant, i l'altre no. Això és evident.

Però en canvi, jo crec que la política del reconeixement actiu, de donar veu a les minories ètniques o a les minories en el sentit del poder com la dona en els Parlaments és fonamental perquè es mostri que la discriminació no és intersubjectiva...No és una casualitat que jo he estat discriminada en aquesta feina, sinó que he estat discriminada perquè sóc dona. En aquest sentit, això no només ho ha de fer el Dret, sinó que és necessari que hi hagi polítiques públiques molt actives que facin visibles els immigrants en lloc de d'invisibles.

Bé, crec que aquest acte és una de les accions en favor d'aquesta política.

14:15h-15:45h Pausa per dinar

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

16h-18h Taula rodona 2 – Viure (i patir) la ciutadania a l'àmbit local: limitacions i conflictes

Luis Miguel Narbona Reina – Antropòleg i Assessor de l'Ajuntament de Viladecans en Ciutadania i Convivència

Carles Feiner, Sociòleg i Coordinador de l'Àrea d'Acció Social i Drets Civils de l'Ajuntament de Terrassa

Javier Wilhelm, Psicòleg i Mediator . Director de l'empresa Mediación y Convivencia. Treballa als ajuntaments de Sant Pere de Ribes, Sitges, Castelldefels, Olesa de Montserrat, Barberà del Vallès, Palafrugell i Santa Coloma de Farners

Rafael Llinàs Salmerón – Psicòleg, Mediator comunitari i Responsable del Servei de Mediació de l'Ajuntament de Sant Adrià del Besòs

Moderadora: Remei Sipi Mayo, Associació de Dones E'Waiso Ipola

Mar Carrera: Tot seguit donarem pas a la segona taula rodona d'aquest seminari de drets humans dedicat a un tema molt interessant i molt més concret que anàvem abans titulat, com ara us dirà la moderadora, '*viure i patir la ciutadania a l'àmbit local, limitacions i conflictes*'. Tot seguit us presento la moderadora, la Remei Sipi, de l'associació de dones E'Waiso Ipola que ha tingut la gentilesa de moderar aquest acte, d'acord? Moltes Gràcies.

Remei Sipi: En primer lloc agrair a SOS Racisme la gentilesa de convidar-me a aquesta taula i també agrair la seva permanència, ja fa més de 20 anys que estan treballant el tema del racisme i xenofòbia. La taula que tenim avui aquí es una taula de ciutadania però, més que res, de gent que treballa dia a dia amb el tema de ciutadania. Jo penso que aquí avui, ens explicaran la situació que tenen amb els pobles, ens explicaran els drets de ciutadania, explicaran si els immigrants tenim els mateixos drets i les mateixes obligacions, els serveis que tenim els ciutadans immigrants, etcètera, etcètera.

Per parlar d'això, a aquesta taula, tenim gent que gestiona diàriament la problemàtica dels immigrants, i dels barris sobretot, i que tenen en compte el contingut de la ciutadania, com a part important del dia a dia dels ciutadans d'un altre procedència, tenim aquí avui companys alguns, jo ja tenia molta informació d'ells, per què, com també treballa dintre de la mateixa possibilitat, la situació del col·lectiu immigrant, i són gent que treballa la ciutadania als territoris i que, a vegades, d'una manera ens trobem als camps de treball.

Tenim aquí Carles Feiner, sociòleg i coordinador de l'Àrea Social de Drets Cívics de l'Ajuntament de Terrassa; a Javier Wilhelm, psicòleg, mediator i director de l'empresa 'Mediación i Convivencia' que treballa a l'ajuntament de Sant Pere de Ribes; tenim a Rafael Llinàs, psicòleg també, mediator comunitari i responsable del servei de mediació del ajuntament de Sant Adrià del Besòs i, finalment, tenim el company i amic Luís Miguel Narbona, antropòleg i assessor del ajuntament de Viladecans. Tots treballen el tema de la convivència. Tenim aquí gent que, de veritat hem d'estar contents per què són gent de les que estan treballant al dia a dia, el treball de camp

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

que diuen, alguns són antropòlegs, alguns són sociòlegs però treballen com mediadors entre la societat receptora, en aquest cas els ajuntaments, i els immigrants. Jo faré una primera pregunta i seré rigorós per què es un divendres a la tarda, tenim ganes de plegar, llavors farem, treballarem amb, amb rigor per què tothom pugui presentar-se, que tothom pugui al moment de les intervencions que tothom pugui fer la seva aportació, llavors, guanyarem temps si som el que diuen... una mica ràpids amb el tema. **La primera pregunta, companys, és: "Els drets i deures, vinculats al concepte teòric de la ciutadania, es compleixen a la pràctica?"**

Carles Feiner: En primer lloc moltes gràcies, en nom de l'Ajuntament de Terrassa, per la invitació a aquesta taula rodona i, fent cas de les indicacions de la moderadora i anant per feina, intentaré no passar-me dels cinc minuts. La pregunta és difícil de contestar amb un si o amb un no. Caldria fer, penso jo, dues reflexions prèvies. La primera es relaciona amb això dels drets de ciutadania i que signifiquen. La segona es relaciona en com això es pot actualitzar, es pot portar a la pràctica en el sentit d'actualitzar en territoris diferents. Drets de ciutadania tenen diferents generacions i tenen diferent gènesi històrica. Estem parlant des dels drets humans, segle XVIII, fins als drets polítics, començament del segle XIX, drets civils, mitjans del segle XX, drets socials, finals del segle XX, i comencem els del XXI. Estem parlant de diferents tipologies de drets i, per tant, parlar de drets de ciutadania en extracte es fa difícil. En qualsevol cas, qualsevol persona, independentment si es ciutadà d'aquí o d'allà, quan està en un determinat territori té una sèrie de drets que formen part d'aquest quatre grans corpus teòrics, d'aquestes quatre generacions de drets de ciutadania i, per descomptat, tothom té el dret a exercir-los. També té una sèrie de deures aparellats, d'això en parlarem després, però el que m'interessa, per una qüestió també d'economia de temps, es intentar exemplificar que passa en l'acompliment o en l'actualització d'aquest drets en territoris concrets. Evidentment no és el mateix Catalunya que Hongria, que la URSS, que Senegal.

Llavors clar, si posem en contacte un concepte que és pràcticament de filosofia política, dret de ciutadania, amb un altre concepte que és bàsicament de gestió pública que es això com s'exerceix, si no ho concretem en un territori determinat es fa difícil parlar de coses mínimament exemplificables i abastables. En aquest sentit, la ciutat de Terrassa té 215.000 habitants pràcticament i, en aquests moments, diuen que té un 15%, aproximadament, de població extracomunitària. Això és una dada que és rellevant però que també és rellevant en un moment determinat de la història.

Fa 30 anys Terrassa no era homogènia també hi havia immigrants. Hi havia immigrants que venien d'Andalusia, d'Extremadura, de Murcia, de Galícia. Ningú no els considerava immigrants, per tant, això és un concepte cultural. D'aquí 30 anys, probablement, la gent que considerem immigrants extracomunitaris ja no ho seran considerats. Per tant, tenim una variable, que és històrica i cultural, d'atribució social d'allò que és majoria i d'allò que és minoria. I tenim una variable, de caire pràctic, que és que està passant en cada moment i en cada territori. En aquests moments, a la ciutat de Terrassa, que té això, una característica pròpia que es aquesta existència de diferents onades migratòries sobreposades, el que hi ha, fonamentalment, es una sensació com de coexistència farcida de larvada hostilitat per col·lectius que, bàsicament, el que tenen en comú es que són de baixa renda.

Per tant, tenim gent que va arribar a Terrassa als 50, 60 i 70, i els seus fills, que viuen en uns barris de baixa renda i d'elevada densitat, i que coexisteixen amb barris amb una proporció elevada de gent nouvinguda. Tenen la sensació de competir per l'espai públic, pels recursos socials, per determinat llocs nínxols en el mercat de treball i els frens a l'exercici del dret de ciutadania venen derivats per les pròpies limitacions del

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

sistema econòmic i social. Després potser tindrem ocasió de matisar-ho més, però per emmarcar el fet concret que podria aportar la ciutat de Terrassa, si us sembla, ho deixem així.

Javier Wilhelm: Bona tarda a tots i a totes, en principi, volia dir alguna cosa que tenia a veure amb el que ha passat al matí i es que m'han convidat, suposo, com persona que treballa en l'àmbit de la mediació. Dóna la casualitat que una part de la meva identitat té a veure amb ser d'aquí i un altre part de la meva identitat té a veure a ser d'un altre país. En aquest sentit no es contradictori, m'he suposat, sinó que és complementari i, des de aquesta perspectiva, quan nosaltres varem començar, a l'ajuntament de Sant Pere de Ribes i després a altres ajuntaments també, els primers programes de mediació sempre els varem platejar com programes per treballar la convivència, per gestionar la convivència entre totes les persones que han de conviure en una ciutat, en un poble, en un barri. Mai hem fet la diferència d'on venien les persones, ni del seu sexe, ni de la seva edat. Nosaltres sempre plantejem espais per a provocar diàleg, per a provocar convivència i mai posem l'accent en què siguin programes per alguns i no per altres per que, si no, el que estaríem fent es repetir això que diem que no volem.

Quan la gent de vegades parla de discriminació positiva a mi això no m'agrada molt per què no deixa de ser discriminació i, com persona que he vingut de fora, i, com persona que també em sento d'aquí, no m'agrada tenir programes o serveis que siguin només per alguns i o per altres. I es per això i, per raons tècniques també, que hem apostat per aquest model: Programes de convivència, programes de gestió de la convivència per tothom.

Rafael Llinàs: Bona tarda a tothom, jo, abans de parlar del tema de la ponència en general, donaria un pas enrere per parlar de ciutadania sense lligar-ho a immigració per què dona la casualitat que, fa unes setmanes, vaig estar en un grup de la diputació on s'està treballant en el tema de ciutadania sense lligar-ho a qualsevol tipus de col·lectiu i trobo, el que noto, des de l'experiència del directe, des de l'ajuntament, es una degradació del concepte de ciutadania en general, es a dir, no tan vinculat a persones de fora o persones d'aquí si no en una relació del concepte en el sentit que, de mica en mica i per diferents motius, la gent dona la impressió de no sentir-se ciutadana si no sentir-se consumidora, llavors, el model de societat de consum ja no es un model de societat amb el concepte de ciutadà.

Llavors, jo penso que aquesta reflexió s'ha de fer per què el problema comença abans dels problemes que poden ser nous d'ara. Llavors, abans de venir aquí, vaig mirar la definició de ciutadà, per situar-me una miqueta, i em va sobtar moltíssim una frase en concret que parlava de la disposició de pertànyer a una societat, a un col·lectiu, a un grup. Jo penso que aquí esta una miqueta el problema que tenim. En el moment que deixem de ser ciutadans i passem a ser únicament consumidors, la lògica passa a ser únicament econòmica, cosa que fa entreveure que ha hagut un moment en el què, alhora de valorar una persona, no se la valorat pels seus valors, per les seves actituds o pel seu compromís vers un projecte comú, si no que se'l ha valorat per la seva capacitat de produir econòmicament dintre d'aquest projecte comú. Això, d'entrada, pot semblar que no té cap risc però té molts per què, en una situació com la d'ara, en què hi ha un increment de l'atur, ens trobem que apareix aquesta competència que comentava el meu company on tothom, com el dret únicament passa a ser econòmic, davant d'aquesta lògica, i no existint un concepte fort de ciutadania en general, estem en risc d'exclusió, però, no en risc d'exclusió únicament de la gent immigrada. Sempre es comença pel més feble, no?

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

Nosaltres a Sant Adrià tenim la mala sort en aquest moment d'estar al costat d'una ciutat on hi ha un fenomen perillosíssim amb una persona que esta fent unes polítiques perillosíssimes. Tothom el coneixerà, l'actitud que esta fent el partit popular de Badalona amb el Garcia Albiol, i, el fet d'atacar el més feble, si no anem amb compte, es una cosa que sempre comença per aquella part de la ciutadania que pot ser més feble però això continuarà, això es una cosa que va a més. Volia posar abans el punt de mida en el concepte de si, a dia de avui, el concepte de ciutadania te sentit pels que son ciutadans d'aquesta ciutat, d'aquest país des de fa molt més temps. Per què el concepte de disposició de pertànyer i ganes de ser de un lloc a mi em dona com la impressió, i això ho contestaré més a la tercera pregunta, que té a veure més amb la tercera pregunta ja què te més a veure amb la feina del mediador que, aquesta voluntat de pertànyer a una societat. es troba més fàcilment en aquella gent que ve de fora i té aquesta il·lusió que, de vegades, en gent que es d'aquí no?. I voldria posar un exemple que potser s'allunya moltíssim del tema però em va semblar molt curiós.

Fa un parell d'anys varem patir la sequera aquella tan important i me'n recordo de la discussió sobre l'ús de l'aigua i tot això i que a una persona li van dir com feia l'ús d'aquest recurs i va contestar que 'si jo la pago jo gasto el que em dona la gana' i clar, això sobta per què hi ha un allunyament, hi ha una mena de distanciament d'aquest compromís comú i d'aquesta disposició de pertànyer. Llavors ens trobem a tota una sèrie de població que es vol integrar, que vol pertànyer a una societat però que entra en una societat on els seus membres anteriors hem anat perdent aquesta disposició de pertànyer o, com a mínim, aquesta és la impressió que copso una miqueta des de el meu punt de treball.

Luis Miguel Narbona: En primer lloc agrair el poder estar a aquesta taula amb companys de treball que conec des de fa molta estona i que, a més a més, m'ha permès veure gent que feia temps que no veia, o sigui, que estic molt content d'estar amb vosaltres. A veure, jo enllaçaria una miqueta la meva intervenció amb la intervenció del meu company. Primer parlaré del enunciat. L'enunciat ja, la pregunta, es una miqueta capciosa no?. Els drets i deures vinculats al concepte teòric de ciutadania es compleixen a la pràctica? Es teòric. El que és teòric és teòric. És molt bonic, a més a més, sempre ha de ser teòric. Sempre hem de tenir un llindar per passar, sobretot en aquest tema, a molts temes, però, en aquest tema, sempre hem de tenir un llindar. Una miqueta utòpic. d'acord? I aquí enllaçaria amb la segona part que jo volia reflectir. El canvi. No es reflexiona amb el tema del canvi quasi ninguna cosa i, en el tema de ciutadania, és fonamental.

Per què estem en un país que ha tingut un canvi fonamental en els últims 30 anys. Un canvi radical. Hem canviat del concepte de ciutadania pràcticament de vasallo o no ciutadano entre comillas, o de ciutadano al margen a un concepte de ciutadania integral, reflectit per la constitució, amb un canvi dinàmic, amb canvis constants de drets, de percepció, fa 30 anys els serveis socials mínimament eran eso, mínimament. Teníem 4 llocs amb professionals que paraven d'una cosa que era poc o més que parlar de caritat i no parlar de justícia. Això era aquest país fa 30 anys. D'acord? Hem canviat molt ràpidament i ens falta això, com la sèrie aquesta de TV3 'algú ho havia de dir' ens falta maduresa. Ningú diu que ens omplim amb aquest creixement, som un país obert, estem a Europa, això és des de fa aquest temps. Que abans no estàvem a Europa. Europa començava als Pirineus, això ho sap qualsevol que tingui més de 40 anys ara. Europa començava als Pirineus. En algunes coses aquest creixement se'n ha indigestat.

I uns dels temes on és així es el tema de la ciutadania. Tenim una amplia població en què aquest concepte és encara fràgil, no ho domina, no ho controla. Bàsicament per

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

què han viscut bona part de la seva vida a un context en què aquesta ciutadania i aquests drets cívics pues no es feien. Han viscut una part de la seva vida a una societat on aplicar, exigir o simple i planament pensar en aquests drets era un somni. Era allò que és feia a Europa. I ara passo això del teòric a la pràctica. Quan parlem de conflicte entre la ciutadania i els ciutadans nouvinguts, o no nouvinguts, estem parlar de zones molt concretes de la nostra societat, no de tota la societat. Quan parlem d'això. D'aquest conflicte, d'aquest sentiment estem parlant d'aquelles zones de la nostra societat.

Em passo al castellà que sóc molt més fluït i per parlar així ràpidament me muevo mucho mejor con el castellano. Cuando hablamos de conflicto y hablamos de conflicto en términos de ciudadanía de convivencia i tenemos a la inmigración por medio, estamos grabando unas zonas muy concretas en nuestra sociedad. ¿Dónde metemos a los inmigrantes? ¿Dónde tenemos conflicto? Los tenemos en unas zonas muy concretas que son las zonas donde viven nuestros propios desclasados y nuestra propia gente, de aquí del país me refiero, con conflictos socioeconómicos, culturales y sociales. Son como unas reservas, en las cuales, todas la gente que no pueden forman unas islas con toda la gente que no pueden salir de estas islas. Estas islas se caracterizan por ser islas de la migración anterior, de la migración de los 60 y de los 70. Toda la gente que no puede salir de estas islas se queda ahí cerrada y convive con los que no tiene mas remedio que entrar por qué no pueden vivir en otro sitio de nuestra sociedad, Aquí es donde se concreta el conflicto.

En estas zonas estamos hablando precisamente de las zonas olvidadas de la sociedad. Son zonas donde los ayuntamientos han hecho un gran esfuerzo por levantarlas y modernizarlas. Y basta con visitar Santa Coloma; algunas zonas de Santa Coloma, Viladecans on treballa, Terrassa, para ver que se han dignificado, en términos de tocho, mucho. No se puede decir que no se haya hecho desde la administración pública un esfuerzo por dignificar Hospitales, mismamente. Se ha dignificado en términos de tocho estas sociedades, estas zonas. Pero tenemos una asignatura pendiente en nuestra democracia. Hemos hecho tocho, hemos hecho infraestructuras, hemos creado servicios, hemos inventado derechos, que es lo que decía antes del desarrollo, como es el derecho a la sanidad pública universal, como el derecho a la dependencia, a la ley de dependencia, que esta muy bien. Pero una parte concreta de la sociedad esta al margen de esto y no se nos explica. Hemos hecho mucho tocho pero muy poca pedagogía.

Cuando me ha tocado bregar, por ejemplo, con el conflicto en los barrios me encuentro con una buena parte de ciudadanos, con un profundo espíritu demócrata pero con muy poca formación, que son incapaces de decirme que es esto de la ciudadanía. O que son incapaces de racionalizar que buena parte de sus esfuerzos contra la dictadura consistían en generar unos servicios sociales que fueron los que permitieron tener derecho a los nouvinguts d'ara. Ellos lo que pueden hacer normalmente, y lo que hacen, es comparar su vivencia personal, el sufrimiento de su proceso migratorio, con una supuesta facilidad y unas supuestas ventajas que tienen los nouvinguts d'ara con lo respecto a ellos. Nadie les ha explicado que aquello por lo que luchaba la gente en la dictadura era precisamente esto. Que nadie más tuviera que enfrentarse a un proceso migratorio a pecho descubierto, que existiera una seguridad social que no se ha explicado. Si hay alguno de los derechos que hemos adquirido en este país desde la constitución i desde la tabulación de la democracia, que es incomprendido por la gran mayoría de la gente, son los servicios sociales.

La mayoría de la gente, incluido políticos, no saben que se hacen servicios sociales, hay un prejuicio de que dan la sopa boba, de que ayudan con desmesura, de que son

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

unos buenistas como una palabra que no me gusta pero que está muy al cabo últimamente, pero no se a explicado el concepto de justicia social que hay detrás de los servicios sociales. Y sobretodo no se ha extendido el concepto de que hacen los servicios sociales y no se ha hecho pedagogía de para que sirven i para que nos benefician a todos. No quería extenderme más pero si quería decir una cosa un momentito, por favor. Yo creo que hacer hincapié en este cambio, en el cambio en que vamos evolucionando la inteligencia y el concepto teórico evoluciona muy rápidamente pero que realmente nos preocupamos poco de hacer extensivo, de hacer pedagogía de todos estos avances por debajo es un tema capdal. Yo cotidianamente me lo encuentro en los barrios. Gente, profundamente democrática, que se ha jugado la vida en la dictadura, que han hecho realmente una vida de lucha por unos ideales pero que nadie les h explicado que la consecución de esos ideales significaban.

Sipi: El company de Terrassa estava parlant de la convivència que hem de tenir , i jo penso que s'està tenint, de la gent que va arribar als anys 50, 60, 70 amb les nouvingudes. El company de Sant Pere de Ribes ha parlat de la convivència, del diàleg que ha d'existir. L'altre company que esta parlant de la convivència i el diàleg i el que es una ciutadania. Jo penso que tot estan en el mateix punt. El senyor Narbona estava parlant de la isla. M'ha fet molt, molt impacte allò de la illa, aquella illa de tota la gent que han de conviure, gent que, a vegades, han arribat aquí, jo m'he trobat moltes vegades amb un altre immigració, la immigració interna, i que, quan ens trobem en un espai la immigració interna que te la memòria una mica... la memòria històrica no funciona, llavors les teves frustracions son amb mi per que encara no han fet el que jo diria la relació de convivència amb els autòctons.

Jo penso que tenim aquí gent súper important. La segona pregunta i podeu tenir tres minuts, o una mica mes llarguet per què... (riu) **tenim la segona pregunta, quines limitacions ens trobem, jo em poso també per què soc immigrada, les persones de minoria ètnica de Catalunya, que s'adrecen als serveis públics**, que tenen informacions de les seves obligacions i drets, **serveis socials, formació, ciutadania, padró**, el padró és un tema de molta ressonància últimament per que si ens arremetem a Vic ens recordarem tots de padró.

Feiner: Entroncant amb la pregunta anterior, per què estan íntimament relacionades, jo no parlaria de limitacions de minories ètniques. No se qui ha dit abans que des de la perspectiva de l'administració local, clar, penses en població en general, vull dir fas una prestació de serveis universal i, per tant, penso que podria ser més complet respondre aquesta pregunta en el sentit de quines limitacions tenim al fet de que la ciutadania pugui exercir els seus drets. En tenim unes quantes, també tenim unes quantes limitacions, i amb això entroncaríem amb coses que han dit els meus companys, amb que la ciutadania pugui exercir els seus deures.

M'explicaré. Per una banda, les administracions públiques, com tothom sap, no són la bota de Sant Ferriol. Tenen uns pressupostos i uns recursos limitats. Llavors, aquesta limitació de recursos fa que, per una banda, haguem de prioritzar la resolució de determinats problemes i, per un altre banda, tenim una producció legislativa absolutament exuberant que es contradiu amb aquesta limitacions de recursos. Un exemple aparentment llunyà del tema és el de la llei de la dependència. És una llei molt avançada, molt *chula*, molt maca però insuficientment dotada. Aquesta insuficient dotació de recursos d'un aparell legislatiu obliga a totes les administracions públiques en cadena a prioritzar artificialment, per què hi ha una obligació legal, determinats instruments legislatius que reconeixen drets a la població però, clar, com que aquests drets estan reconeguts legislativament, i d'altres no, aquí tens un criteri de precedència

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

imposat. Has de tindre això abans que altre coses. Per tant, hi ha una primera limitació al exercici dels drets que és la limitació de recursos. Això és indubtable.

Segona limitació al exercici dels drets: la idiosincràsia o l'element local conjuntural. No és el mateix plantejar polítiques públiques a una ciutat com Sant Cugat del Vallès, que té una renda per càpita significativament elevada o una ciutat com Pals, que també, o una ciutat com Badia del Vallès, que és la que té la menor renda per càpita, o una ciutat per Terrassa que està a la banda baixa. Per tant, aquest exercici de drets té modulacions locals en funció dels recursos directes municipals i renda de la població.

Hi ha encara un altre limitació, que és la orientació estratègica. Aquí parlàvem que la ciutadania, ho deia Narbona, la ciutadania no és conscient de que comporta ser ciutadà. Jo afegiria moltes vegades la administració pública tampoc. Això pot implicar llançar-me pedres damunt de la taulada però... que vull dir amb això? L'administració pública, des de l'àmbit polític, i també des de l'àmbit tècnic, moltes vegades no ha sabut dir, no ha sabut dir que l'exercici dels drets s'ha de veure compassat amb la disponibilitat de recursos. O sigui, tothom demana, per exemple, un centre d'atenció primària de salut al costat de casa seva i això és impossible. No pot haver-hi un CAP al costat de casa de tothom. I el perquè de la limitacions de recursos no s'ha explicat. Per contra es deia els serveis socials ja no són reactius, els serveis socials no són caritatius sinó que estan per la universalitat, estan per la garantia de drets, estan pel foment de la responsabilitat i de la autonomia de les persones... sí.

Però al costat d'això, al costat d'aquest cos teòric, tenim gent que està cobrant la renda mínima de inserció des de fa deu anys o dotze. Si la renda mínima de inserció serveix per incorporar aquestes persones amb un procés de inserció sociolaboral i en realitat la estem utilitzant com un instrument de contenció... probablement hem equivocat els instruments. Probablement estem fent assistencialisme encara i no ens atrevim a fer altres coses que no siguin assistencialisme per què fer aquest pas estratègic és difícil.

Fer aquest pas estratègic comporta, per una banda, que l'administració pública deixi de tenir por, o sigui, moltes de les decisions es prenen per por de que la població s'enfadi, per por de que la població tingui determinats comportaments que alterin l'ordre públic o que alterin determinades correlacions de forces electorals. S'han de perdre aquestes pors, s'ha d'actuar de manera més coherent, més didàctica i, alhora, s'han de prendre decisions adreçades a que la ciutadania, vingui de on vingui, sigui conscient que els seus drets van aparellats a les seves responsabilitats. Ens quedem moltes vegades amb la cosa aquella de "jo tinc dret a la salut de manera universal". Sí, sí. Vostè té dret a la salut de manera universal però també té el deure de cuidar-se una mica. És poc de rebut que vostè abusi d'automedicació o que abusi de fumar, com un servidor, i que després demani a l'administració pública que faci no se quines coses. També és absurd que es vagi als serveis socials a demanar un PIRMI o a demanar no se quina tipologia d'ajut i que, en paral·lel, l'usuari no faci l'esforç de fer un pla de inserció sociolaboral, de buscar feina, de formar-se... Aquest aparellament entre drets i deures és complex i és un dels passos que ens falten. Tant amb autòctons com amb nousvinguts. Per què? doncs escolim, aquesta percepció mental de que l'administració ho pot tot és àmpliament compartida. És un imaginari social d'aquells pràcticament indestructible. Escolim, l'administració no ho pot tot. Si no recuperem la responsabilitat de la ciutadania anem malament.

Llavors un apunt i acabo amb el tema del padró. Això és una cosa que va passar al gener a Vic que penso que va ser més anecdòtica i amb finalitats preventives en el sentit de que s'acostaven processos electorals i havien determinades forces polítiques

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

que volien marcar paquet enfront d'alguns partits així tirant a xenòfobs, més que no pas, un element de llarg recorregut o que fos seriós. O sigui la normativa del padró està molt clara. Tothom s'ha d'empadronar i punt. Per què si no, a més a més, no tens un reflex fiable, o mínimament fiable, de la realitat i, en conseqüència, no pots planificar. Per tant, això està fora de dubte. Un altre cosa és la normativa administrativa que fa referència als permisos de residència, de treball, que això és absolutament kafkià i no formaria part del tema d'avui. Però, en qualsevol cas, són dos temes que s'han de separar.

Wilhelm: Qué limitaciones se encuentra las personas que vienen de fuera cuando empiezan a vivir en Cataluña?... realmente me sorprendió y os voy a decir qué pasa cuando uno viene desde fuera y viene de países muy diferentes a estos. Uno realmente no ve limitaciones, uno ve posibilidades. Ósea, cuando tú vienes a vivir aquí, en realidad las limitaciones las descubres como yo diez años después de vivir aquí aburguesado pero, cuando vienes a vivir aquí, ves que tienes un país en el cual hay libertad, un país en el cual hay una seguridad social que funciona, vas a un hospital y te curan y hay salud, ves un país dónde hay educación, donde hay expresión de diferencias, personas que piensan diferente, que sienten diferente tienen posibilidades de ser reconocidas y vivir en un país en el cual todo esto bueno, con sus más y con sus menos, se puede hacer.

Entonces al principio uno realmente no ve, al menos desde mi perspectiva y desde mi historia, uno no ve las limitaciones sino que ve todas las posibilidades, sobretodo cuando vienes de un país pobre, como es mi caso. O empobrecido. Si vienes, por ejemplo, de Suecia, o de otros países, seguro que la perspectiva es diferente. Después, claro, cuando llegas aquí, te vas dando cuenta que todo lo que te imaginabas que ibas a encontrarte... algunas cosas sí y, otras, no tanto. Hay muchos problemas, yo también pensaba bueno, dentro de las limitaciones o los problemas, yo creo que hay muchos problemas que tienen que ver con la información, cuando las personas venimos a vivir aquí, no tenemos muy claro dónde vivimos, yo pensé que venía a vivir a España cuando estaba en Argentina, y después llego aquí y digo: esto no es España. (riu)

Y bueno, aprendí a vivir en Cataluña y elegí vivir en Cataluña, pero también hay muchos problemas ligados, muchos problemas en los que se entra en confusión, no sabes a donde acceder, no sabes que puedes y que no puedes acceder y, mucho, esta también ligado a la información que tú tienes antes de venir y os puedo decir, por experiencia propia, que la información que te dan en las embajadas españolas en el mundo, poco tienen que ver con la información que para lo mismo te van a pedir cuando venga aquí. Desde derechos laborales, desde homologar un título profesional, yo había venido con un montón de papeles preparados que me habían dicho en la embajada española en Buenos Aires y cuando vine aquí me dijeron: No, no, nada de esto. Y es el mismo gobierno, es el mismo país... ¿qué pasa? bueno esto y otras cosas, ¿no?. Como por ejemplo que tú, para ir poder empadronarte en su momento, estoy hablando de hace diez o once años, había que tener una mutua privada y tú tenías que pagar una mutua para poder tener un primer permiso de residencia y cosas que, quizás, normalmente la gente no se entera.

Luego... sí, te vas encontrando con otras problemáticas y te vas encontrando con otro tipo de dificultades y limitaciones una vez uno va conociendo y vas viendo como los demás te perciben... y vas viendo como los demás interactúan contigo o con gente cercana a ti o que vino de sitios parecidos. Y aparece otro fenómeno y es, bueno, yo me acuerdo, hace unos años escuchar: ¡qué bueno que tenemos inmigrantes! Qué bueno que tenemos inmigrantes porque tienen hijos y van a la escuela y podemos

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

tener escuelas. Me acuerdo de una discusión diciendo, bueno, los inmigrantes no somos sementales, no venimos aquí para crear niños para escuelas, venimos para otras cosas y luego aparece el fenómeno diferente.

Cuando aparece la crisis, que, para los que venimos de países de crisis de toda la vida, esto todavía no es una crisis. Aparece un fenómeno que está muy estudiado en el ámbito de la convivencia que es el fenómeno 'NIMBI' 'NIMBI' quiere decir en inglés: '*Non In My BackYard*' (no en mi patio trasero) Y es... todos queremos gente que haga cosas, todos queremos más diversidad, todos queremos un tanatorio, todos queremos una narcosala pero no cerca de casa. Entonces, claro, aparece el fenómeno de la isla que hablaba Luismi y es eso, todos queremos inmigrantes que queremos que hagan las cosas que no nos gustan pero... ¡A ver como un inmigrante va a tener un cargo directivo! O... ¡Cómo un inmigrante va a ser profesional!. Y si puede ser en una isla o un barrio que no se junte tanto con los nuestros mejor. Que bajen pero que después vuelvan, mejor también.

Entonces, claro, son procesos que las personas que vivimos aquí vamos pasando, al menos desde esta perspectiva que estoy contando, y que, a veces, no hay pasos en los cuales estas cosas se puedan costear con todos los otros, otros en otras situaciones. Yo, igualmente, creo que hay muchos problemas ligados a la información y muchos ligados a la rumorología por que también, claro, cuando tú llegas te vas a los más cercanos o a donde alguien te puede contar algo y... lo que te cuentan, a veces, tiene poco que ver con la realidad o con lo que después vas a necesitar.

Pero insisto que yo todavía sigo viendo más posibilidades que limitaciones. Entiendo las limitaciones, entiendo lo que es una crisis y entiendo los recortes, y los sufro también, evidentemente. Pero todavía apuesto por el desarrollo de la creatividad y el desarrollo de salidas alternativas frente a dificultades. Cuestión también en la cual no creo que estemos tan preparados por que pensábamos que esto iba a ser para toda la vida. No hay nada para toda la vida ni uno es inmigrante toda la vida. Hay un momento en el que tu te dejas de sentir inmigrante y te sientes de aquí de allá y de otros sitios.

Llinàs: Jo faré una pregunta una miqueta diferent a la pregunta i després tractaré de contestar-la. Més que quines limitacions es troben, perquè estic molt d'acord amb el que ha comentat el Javier de veure aquesta part d'oportunitats, jo penso que una pregunta que sí que hem de fer és amb quines limitacions ens trobarem perquè... estem en un moment en què, de mica en mica i de forma molt subtil, assistim a una retallada de drets. És a dir, i em sembla evident per on començarà això. A dia d'avui, tal com comentava el Carles, clar, la vocació de les emissions locals és oferir un ventall de serveis generals i no hi ha aquesta distinció però comencen a haver-hi veus que reclamaran aquestes distincions. És un risc que afrontarem i és una reflexió que faig sortint-me de la pregunta.

Entrant en la pregunta, des de un punt de vista psicològic, jo penso que hi ha una limitació que nosaltres trobem que aquí no saben exactament quin tipus de drets tenen o quins serveis hi ha al seu municipi. Aquest efecte es multiplica quan hi ha una persona de fora a vegades et trobes aquestes oportunitats que comunicava el Javier, quan ve una persona a assessorar-se i se li fa un guiatge, dintre de la administració, sobre això que pot fer i allò que no pot fer, de vegades et trobes amb sorpreses, la persona rep una sorpresa agradable. Conec drets que no sabia que tenia i els té. Aquesta es una cosa en la que s'ha de incidir més. I jo trobo que, els recursos que tenim a l'administració local són els que són i volia explicar un petit exemple.

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

Fa dos setmanes va arribar al nostre servei una persona de Guinea que no venia al nostre servei no era un cas de mediació i era una persona que tenia una oferta de feina, es a dir, una persona amb una possibilitat de millorar la seva vida, de integrar-se, de tirar endavant, es a dir, una solució que s'havia buscat ell però tenia uns dubtes legals i hi havia una sèrie de tràmits que havia de fer. Llavors, clar, Jo el vaig atendre i vaig pensar:

Bueno, a l'Ajuntament de Sant Adrià tenim un assessor per persones nouvingudes per aquest tipus de coses. I jo vaig sentir una mena de com vergonya quan jo vaig anar a demanar hora. El problema que hi havia és que, clar, aquesta persona té la entrevista de feina un dia concret. Em va dir el dia que era i clar, quan jo li vaig dir que la hora que se li podia donar pel servei d'assessorament era per quinze dies després de la seva entrevista, clar dius... no sé, és allò que et dona... pots culpar algú? No ho sé. Ho deixo com a reflexió. A mi em va deixar en una situació estranya de dir... Una persona que troba una oportunitat i pot sortir endavant però, clar, tenim els recursos que tenim imagino... no sé com funciona aquest servei.

Vaig intentar derivar aquesta servei cap a un servei on el podia ajudar però podia ajudar-li tard. Jo penso que en aquestes casos hauríem de posar l'accent en allò que realment es important alhora de fer fins i tot inversions per que... perdre una oportunitat en aquest cas molt concret que explico d'aquesta persona de que pugui engegar una vida per un tema burocràtic administratiu... son aquestes petites coses, no? I ja sé que és molt concret i no és el discurs més teòric però volia posar aquest exemple amb aquesta visió. Les petites dificultats que ens troben i com ho van resolent el altres.

Resulta que els mediadors que tenim al nostre servei hi ha un advocat. Aquesta persona, tot i no ser experta en el tema, dóna aquesta ajuda. I això, des de l'administració local, fem el que podem. Es a dir, tenim els recursos que tenim i, com el problema el veiem directament nosaltres, de vegades, cobrim forats. I una cosa que reflexiono moltes vegades és fins a quin punt, cobrint aquest forats estem ajudant a resoldre un cas concret però també estem tapant les vergonyes de una distribució de recursos que no se si es pensa prou i si es prou útil després alhora d'aplicar-los. No? Ho deixaré aquí.

Narbona: Voy a sorprenderles a ustedes con algún derecho que tienen y no habían meditado para demostrar esto que estoy diciendo yo del cambio y de que hay cosas que están pasando alrededor nuestro y que las autoridades, muy progresistas ellos, pero allí en las nubes no hacen pedagogía hacia abajo. Hay cambios estructurales que ya se están dando en este concepto de ciudadanía y que ya tenemos consagrados en nuestra sociedad que nos han explicado poco. Me sorprendería que algunos de ustedes lo supieran, probablemente si porque no voy a decir nada que sea oculto.

Todavía la gente tiene un concepto de ciudadanía ligado a la ilustración. Estamos hablando del siglo XVIII. Un concepto de ciudadanía en el cual se intenta romper el esquema que había en que no existía el concepto de ciudadano y existía el concepto de súbdito. La ilustración se inventa el concepto de ciudadano, hace toda una teorización sobre el tema, antes previamente ha desarrollado los siglos de anteriores los estados nación, hace todo un desarrollo del concepto ciudadano y liga unos derechos de ciudadanía a un territorio determinado con lo cual hay una especie de analogía, la mayoría de la gente tiene una analogía entre el concepto de ciudadanía y el concepto de nacionalidad. Yo tengo unos derechos determinados por haber nacido en un sitio determinado.

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

Esta analogía me la explicaron a mi derecho cuando estudiaba derecho, en tres años de criminología y gran parte de la población tiene este concepto en la cabeza pero esto ya no es así en Europa. Estamos en una cosa que se llama la UE que va haciendo leyes constantemente que nadie nos explica por que estamos en una meritocracia sobre una sociedad con mucho funcionario con mucho poder y se va generando una cantidad, no se pueden imaginar ustedes, o quizá si, pero los que trabajamos en la administración constantemente nos vienen llegando límites y controles, no critico el concepto eh, digo que constantemente se esta legislando en Europa de forma que, gran parte de las medidas que tomamos ahora mismo los ayuntamientos o las medidas que tomó a nivel sanitario, están dictaminado por Europa.

Pero esto lo sabemos a nivel genérico pero el porqué y el cómo no. Ara este experimento de la UE... si contaron con un problema a la hora de abordar la ciudadanía. Esta bien lo del mercado pero el pueblo siempre pedía que esa comunidad de mercaderes pasase a ser algo más. Hubo un intento fallido de hacer una constitución pero, previamente a ello, si que había unos movimientos importantes para unificar criterios en cuanto a ciudadanía.

Uno de los criterios fundamentales que se tenían que trabajar era hacer unos derechos básicos de todos los ciudadanos pero esto encontraba, dicho es muy bonito, pero encontraba unos problemas fortísimos. Es decir, en una zona eran muchísimo más ricos, Suecia, por ejemplo. Y en otras zonas mucho más pobres... a todos se les pasa por la cabeza Extremadura o Sicilia, por poner un ejemplo. Claro, cuando se abordaban en las reuniones internacionales el vamos a aunar derechos en Europa, claro, siempre había alguien que, por debajo o por arriba, no, no es que nosotros no podemos rebajar derechos porque tenemos más derechos consagrados y no podemos rebajarlos y desde la otra parte se decía es que nosotros, de golpe, no podemos subir estos derechos, nosotros no los hemos tenido... hemos de hacer un desarrollo económico que ha de ser progresivo... Es decir, no se podía unir hasta que se descubrió la cuadratura del círculo. Hace tiempo de esto, de principios de los noventa. Del noventa concretamente. La cuadratura del círculo era generar, o volver, a un concepto de ciudadanía medieval. Cuando digo medieval lo digo por qué se inventa en la época medieval.

Es un concepto de ciudadanía que inventan cuando se está generando el estado nación para que los reyes, en su construcción de estado nación, pudieran luchar contra los señores feudales locales. Eso consistía en que se daba carta de ciudadanía a las distintas ciudades y no estaban bajo el derecho de ningún señor feudal sino del rey. Las personas que conseguían dormir ciertas noches seguidas en una ciudad dejaban de depender del fuero, del señor y eran ciudadanos libres. Ciudadanos, miembros de una ciudad. Por tanto el concepto de ciudadanía iba muy ligado al territorio y no al estado que no existía ni al señor feudal. Bueno, pues a punto de entrar al siglo XXI, esto se aplica en la UE i se genera una diferencia entre el concepto de ciudadanía y el concepto de nacionalidad. Estoy hablando de cosas con la practica y con leyes hasta el punto de que ustedes lo saben y han reflexionado que cualquier ciudadano de la UE se desplaza a otro país de la UE y inmediatamente por el mero hecho de bajarse del avión y inscribirse en un municipio de cualquier país esa persona adquiere los derechos fundamentales de los ciudadanos de ese país sin renunciar a su nacionalidad.

Es una forma de hacer la cuadratura del círculo porque de esta manera todos los europeos tenemos los mismos derechos pero estos dependerán del lugar donde

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

estemos empadronados. Este principio, que lleva funcionando 20 años ya, parece ser que algunos señores de según que partidos, piensen en el PP y no se equivocarán, no lo tienen muy claro. Y algunos regidores de otros partidos, porque siempre cuestionan el concepto por el cual el empadronamiento da derechos de ciudadanía. Señores, una ley que es genérica para 300 y pico millones de europeos no pueden hacer una excepción con otros pocos por tener la indelicadeza de nacer fuera de la UE porque estamos hablando de un derecho genérico. Este derecho lo tenemos pero lo tenemos en la práctica y nadie lo ha explicado.

Nuestros hermanos, nuestros hijos van a estudiar a Inglaterra y estamos muy contentos porque tienen sus derechos, tienen seguridad social cuando van a estudiar, los mismos derechos que un inglés, o a Estocolmo ahora que está de moda los Erasmus... señores esto ya está pero además lo tenemos disgregado aquí. Les voy a leer algunas leyes que son vigentes. Estatut d'autonomia de Catalunya del 2006, artículo 7.1 Gaudeixen de la condició política de catalans o ciutadans de Catalunya els ciutadans espanyols que tinguin veïnatge administratiu a Catalunya. Llurs drets polítics s'exerceixen d'acord amb aquest estatut i les lleis. Bien, un punto normal. Los espanyols que gaudeixen dels drets dels catalans els ciutadans espanyol que tenen veïnatge administratiu a Catalunya i llurs drets polític, d'acord, l'han agafat?

Cuando uno se va al el texto refundido de la ley municipal del régimen local de Cataluña, un texto completamente legal, del 2003, eh! Anterior a la al estatut d'autonomia. Punto 39.1 Toda persona que viva en Catalunya esta obligada a inscribirse al padrón del municipio on viu normalment. Obligada. No es una opción. Qualsevol persona esta obligada. Els ciutadans que resideixen als municipis s'han de inscriure exclusivament en el padrón del municipi on passi més temps durant l'any. El conjunt de persones inscrites al padrón municipal constitueix la població del municipi. Punto 3.2 Aquí esta la clave, es muy tonto el punto 2 pero nos da la llave. Les personas inscrites en el padrón municipal son veïns del municipi. La condició de veí o veïna s'adquireix en el mateix moment de la inscripció en el padrón corresponent. Ser veí es ser ciutadà. Si ets ciutadà i ets veí d'una ciutat de Catalunya, segons l'estatut d'autonomia artículo 7.1 tienes los derechos de ciudadanía aunque no tengas la nacionalidad y eso esta escrito desde el 2003. No me lo estoy inventando yo, pero no he escuchado ninguna reflexión publica de esto, no se si ustedes lo sabían.

Yo cuando me enteré me sorprendí bastante, si. Ya esta funcionando en nuestra sociedad a nivel legal una distinción entre derechos civiles i nacionalidad y esta bien que así sea porque cuando nuestro vecino vas a estudiar a Polonia o a Inglaterra ya nos gusta que tengan los mismos derechos porque nosotros para movernos nos gusta tener los mismos derechos y porque es imposible hablar de inserción social, de cohesión social en un determinado espacio si no existe una mínima o mínimo sentimiento de pertenencia y un respeto por la personas que viven en este espacio. Por lo tanto insisto, gran parte de todo lo que nos esta sucediendo es en primer lugar, voy a ser muy rápido... acabo ya eh! En primer lugar porque hay un débil discurso político de todas las formaciones políticas. Porque este débil discurso político se esta llenando con un populismo creciente día a día y en todos los colores políticos? Y por un desconocimiento fuerte y una falta de pedagogía por parte de los líderes y por parte de los que están legislando de explicar a la ciudadanía los cambios que ya tenemos nuestro sistema jurídico.

Wilhelm: Cuando tú implicas a la gente, cuando le recuerdas su responsabilidad y sus posibilidades también tratas de cambiar el sentido de pertenencia, soy de tal sitio, por el sentido de la pertenencia. Lo que pasa en este sentido me importa. Y generar

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

pertenencia ayuda a que la gente realmente, si le importa, se implique de una manera distinta, he sido lo más sintético que he podido, perdón.

Feiner: La mediació és una eina més, no és única, i hauríem de parlar de què volem aconseguir. De fet, per no repetir, tenim un dèficit de vincle en determinada tradició acadèmica de xarxa social amb altres tradicions acadèmiques diferents, o sigui, en realitat, tenim un punt deficient del coneixement del altre, de respecte, de relacionar-se simplement. Llavors, aquestes relacions es donen o esdevenen en diferents llocs. Jo en dic les 4 "E". L'escala de veïns, l'escola, l'empresa i l'espai públic. En podríem buscar més eh!, grups de iguals, bars, espais de copes... El que sí que hem d'intensificar és la densitat dels vincles i les relacions.

Una plaça pública

En aquest sentit la mediació és un eina però no única. Em sembla que faltaria, per començar, una miqueta de reconeixement tant per part de l'administració com per part de la població que cal un canvi d'actitud. Agafarem com il·lustratiu el tema de l'espai públic. Si tenim una plaça on hi han conflictes i es rasca una miqueta, què resulta? Que hi havien uns bancs molt macos de color marró, aquells bancs d'una o dues places que són incomodíssims i són d'una o dues places per què no es pugui estirar ningú per que a la nit si s'estira algú es queda dormit. En aquest bancs normalment s'hi posa gent d'edat o gent... vellets, vamos, tampoc es una qüestió... la paraula vell no té perquè ser estigmatitzant, no? Els iaies aquets es queixen de que al seu voltant, o a la vora seu, hi ha uns quants nens o adolescents que estan jugant a pilota i, llavors, clar, resulta que... es prohibeix jugar a pilota en aquell espai i, com que no es pot prohibir jugar a pilota per que queda malament, s'ha substituït l'espai per jugar a pilota per un sorral per a població que juga a la petanca però, com hi han conflictes entre els grups de població que juga a petanca, es substitueix el sorral per un espai de làtex fet per trossos de roda de camió xafades i reciclades per què els nens no es trenquin les banyes si cauen per què el làtex es tou.

El que passa es que això no satisfà els iaies perquè es una barrera arquitectònica i, quan hi ha un iaio que amb el làtex cau, denuncia a l'Ajuntament i als serveis jurídics que van amb molta feina. Al final... sabeu què passa? Que s'acaba traient tot el mobiliari de la plaça i es fa una única gran superfície de formigó. I com que en aquella superfície de formigó es pot jugar a futbol... un altre vegada el problema! Llavors, torna a començar i, llavors, es situen unes pilones incomodíssimes a una l'alçada que està entre genolls i els testicles dels nens, depenent de la perversió de la brigada d'obres de cada ajuntament, de manera que impedeix la pràctica del futbol. I, a més a més, col·loquen unes reixes a les finestres de davant per a que no es trenquin. Al final la imatge urbana que queda és el pati d'una presó. Això ho hauríem de canviar.

Llinàs: M'agrada aquesta última pregunta perquè la puc contestar clarament. No n'he de fer moltes... és possible treballar? Sí, per suposat. No només és possible sinó que jo ho considero recomanable i és un camí interessantíssim perquè a la mediació hi ha moltes vegades que una mediació entre dos veïns pot acabar en un acord escrit o pot acabar sense necessitat de cap acord escrit. Els casos que acostumen a reconfortar més i que, quan fas un seguiment funcionen millor, són els que no acaben amb una cosa escrita si no que es produeix una mena de clic en el procés en el qual la relació es transforma i ja no fa falta escriure res perquè la paraula torna a agafar força i la confiança apareix i la cosa funciona.

Aquest acostumar-se al cas, al final dels casos que acaben bé, quan trobem persones amb gent de fora. Perquè habitualment el conflicte amb gent de fora acostuma a ser sempre per una qüestió de rumors o bàsicament de desconeixement. Llavors, el

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

desconeixement aquest genera una por irracional a allò desconegut i et trobes que darrera posen un exemple que es repeteix a tot arreu. Et trobes amb una persona, un veí que és d'aquí, que no acaba d'entendre què és la mediació i et demana que eduquis el seu veí que resulta que és de fora i no sap com s'ha de comportar una persona. Aquestes persones tenen molta resistència a la sessió conjunta, és a dir, a la mediació fem sessions privades i després posem les parts en conjunt segons com vagi la cosa, doncs tenen molta resistència però, quan aconseguim que arribin a l'acció conjunta, és espectacular com canvia el discurs d'aquesta persona, que era un discurs no fet des d'un racisme diguem-ne format ideològic i tal sinó des de un racisme que neix de la por a allò desconegut de la mandra de conèixer a l'altre, o de la comoditat de que vingui algú..., perquè aquesta persona em fa això per que no la conec.

Quan arriben a l'espai de mediació i s'adona que realment comparteixen objectius perquè viuen al mateix barri, tenen el mateix estil socioeconòmic, les dues parts tenen per exemple fills en edat escolar i tenen una sèrie de dificultats..., veus que les diferències són menors i, moltes vegades, els mediadors comentem que, quan es parla de mediació intercultural, clar, jo de la meva experiència em trobo que, a aquelles mediacions on tenim dificultats per les diferents actituds, tenen moltíssim més a veure amb la diferència generacional que no en la diferència procedència.

O sigui, els iguals de la mateixa edat de diferents països trobo que tenen un espai de valors comuns molt més gran del que es pensen quan arriben al procés de mediació. Llavors, en general, amb moltes mediacions s'ha fet molta feina per treballar els valors de les parts, per treballar moltes coses però, quan trobem situacions en què tot el conflicte està construït sobre una interpretació absolutament a priori, plena de prejudicis, de rumors i d'històries "per no dormir" que l'autòcton té respecte l'altre, acostuma a tenir una resolució. Aquest conflictes tenen una forma molt ràpida i acostuma a tenir solució fàcilment perquè, amb una única sessió, la persona que s'ha construït tota la imatge de l'altre se li *desmorona* amb 4 frases. És a dir, quan veu que l'altre no només és educat, no només s'hi pot dialogar sinó que la seva predisposició, en moltes circumstàncies, és superior a la de la gent que és d'aquí, que li donen menys valor a aquest tipus de serveis. És a dir, a la primera pregunta....evidentment sí que és possible treballar i evidentment ho recomano.

I un aspecte diferent és el de l'espai públic, el dels conflictes per usos de grans espais... aquest problema tampoc penso que tingui a veure ni amb la procedència ni amb un tipus de valor concret. Moltes vegades com gestionar grans grups de persones dins d'un espai públic on no hi ha referents clars? Però quan aconseguixes detectar aquests referents clars amb què es pot treballar, la disposició que ens hem trobat per part de tothom sempre ha estat molt positiva i s'han fet processos interessants. En aquest sentit, sí que han avançat i que han arribat a bon terme.

Com a resum, quan podem, sigui des de la mediació o sigui des de la tècnica que sigui, quan superem el desconeixement i veiem que l'altre, abans de tota una sèrie d'adjectius que s'acostumen a posar gratuïtament és una persona que els seus interessos i ambicions acaben sent els mateixos, tots tenim una miqueta les mateixes inquietuds o un mínim comú denominador... que sovint perdem de vista perquè, es pensa, com és l'altre...i és molt diferent... i els mitjans de comunicació de vegades no ajuden i aquest tipus de rumors, és a dir, tot el que sigui generar espais de diàlegs... M'agrada la idea de provocar convivència, superar aquesta coexistència i provocar convivència, quan es generen aquests espais, els arguments d'aquelles persones que poden venir amb actituds xenòfobes es *desmoronen* soles. No hem de fer feina ni els mediadors, és a dir, la pròpia feina la fa la persona que està davant d'aquesta persona

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

i que amb el seu comportament demostra que tot això eren rumors i mites, és a dir que, bé, contesto així a la pregunta.

Narbona: La pregunta tiene dos partes, ¿no? Una, ¿es posible trabajar la mediación a través de la mediación de actitudes racistas? Bueno, esta muy bien expresado. Las actitudes racistas sí; el racismo tengo serias dudas. El racismo es una ideología y, como tal, ideología no quiere decir que no se pueda desmontar, no pienso decir, porque no sería verdad tampoco, que un racista no pueda cambiar de actitud; evidentemente que puede cambiar de actitud, pero no a través de la mediación, es un proceso más largo y complejo. En cuanto a las actitudes, que es lo que generalmente solemos encontrarnos en nuestras ciudades, sí, sin ningún tipo de dudas.

La pena es que también pienso que hay que tener un poco de cura en algunas cosas. Y entro ya a como se aborda los conflictos entre iguales, por ejemplo entre vecinos de diferentes orígenes. Yo creo que la clave esta en un punto. Pasar de esencialismos, pasar de particularismos y hablar de ciudadanos, que es lo que nos compete. Estamos hablando de vecinos y de ciudadanos en un barrio determinado en una ciudad determinada. "Tan se me'n fot" si eres de Guinea Bissau o eres de Sabadell. Si eres un guarro eres un guarro. Pero no por ser de Guinea Bissau, ni te abordo porque eres de Guinea. Seas de Argentina o de Canadá o seas de donde seas. Este es un elemento fundamental.

A veces, desde las administraciones públicas, se pretende tener a la mediación como una patente de *corso*, o como un elemento que soluciona como la piedra filosofal que solucionará todos los problemas. Y, sobretodo, con el tema étnico y con el tema inmigración se pretende que sea así. No es la piedra filosofal del funcionamiento entre vecinos, del trabajo entre ciudadanos. No le pidamos más cosas. Porque, cuando metemos la diferencia dentro, dejamos de tener una relación entre iguales.

Cuando nos metemos en discusiones bizantinas dentro como si tu te pones pañuelo, no te pones pañuelo, si tu eres culturalmente una cosa o otra...no vamos a solucionarlo, la cultura no se negocia, no negociamos con la cultura, es imposible negociar entre la cultura catalana y la cultura de Gabón porque a) es difícil determinar que es la cultura catalana y b) es muy difícil determinar que es la cultura gabonesa. Se media entre personas, se media entre vecinos. "Tan se me'n fot" d'on vinguis. "Tan se me'n fot" la teva cultura. Estamos hablando de cosas prácticas, de cosas básicas de convivencia. Cosas que no tienen cultura. Tendrán expresión cultural pero las cosas básicas que negociamos no tienen cultura. Estamos hablando de una herramienta potentísima para el cambio.

Por poner un ejemplo, por cuestiones... porque no era ni mi elección ni en término académico ni nada, simplemente yo hice una tesis electoral sobre el tema del Islam y hace 25 años aquí había poquísima gente que supieran del Islam y, cuando había un conflicto referido al Islam, pues me llamaban. Moraleja: Luís Miguel Narbona se especializó un poquito en bregar con todos los conflictos habidos y por haber en temas interreligiosos. El tema me ha dejado descansado no pero me los he comido muchos y, además, muy gordos y muy virulentos, es decir, gente en la calle, violencia extrema.

En ninguno de los casos yo me he encontrado con esa ideología racista, me he encontrado con incomprensión, me he encontrado con desesperación de la gente y en todos los casos, absolutamente en todos, crear un espacio tranquilo donde se pueda hablar, donde se puedan intercambiar las cosas, demostrar que existen unos intereses comunes, poner patente una responsabilidad del otro, y digo del otro no del otro como extraño si no del otro como vecino el que tienes en la porta de delante, han servido. A

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

veces las transformaciones han costado más, procesos largos, que otras. Pero, en todos los casos se han dado.

Por ejemplo, voy a poner el caso más complicado que he tenido. Han sido cuatro años trabajando por el tema de instalación de una mezquita en un determinado barrio popular. Muchísima virulencia cuando empecé a trabajar en el tema. Estamos a manifestaciones semanales y una virulencia, no os puedo decir el discurso pero bueno, ya os lo podéis imaginar, fortísimo. Fueron cuatro años, cuatro años de trabajo importante. Pero, a los cuatro años, en la inauguración de la mezquita estaban los presidentes de todas las asociaciones de vecinos que se habían manifestado 4 años antes en contra de la mezquita y, desde entonces hasta ahora, cada año, en las jornadas de puertas abiertas que se hacen, están invitados y asisten. O sea, no es que estén invitados, podríamos dar por descontada la educación de la gente de la mezquita, es que asisten, y asisten de buen grado.

¿Con esto quiero decir que en todo el barrio y en toda la ciudad ha habido un cambio catártico?. No, sigue habiendo gente, incluso sigue habiendo gente entre la gente que asiste a la ceremonia de puertas abiertas de la mezquita, que les gustaría que no estuviera allí. Pero que les guste que no esté allí no...., ahora ya no es impedimento para asistir a la inauguración, ni para entender que deben estar ahí y que tienen derecho a estar ahí. Y este cambio, insito, en todas las ocasiones en que he trabajado después de muchos años, se han producido. Sin ningún tipo de dudas, un espacio tranquilo, donde se pueda hablar, un espacio donde se puedan hacer compromisos y donde se muestren los compromisos y responsabilidad de la gente, siempre favorece al entendimiento.

18:00h-18:30h Conclusions

Recull de les aportacions en les taules rodones i la conferència inaugural

Beatriu Guarro, membre del Consell de SOS Racisme-Catalunya

Alba Cuevas, Directora de SOS Racisme-Catalunya

Beatriu Guarro, membre del Consell de SOS Racisme-Catalunya

Alba Cuevas, Directora de SOS Racisme-Catalunya

Mar Carrera: Tot seguit pujaran ràpidament l'Alba Cuevas, Directora de SOS Racisme-Catalunya i Beatriu Guarro, membre del Consell de SOS Racisme-Catalunya. Si us voleu seure aquí davant i un aplaudiment.

Alba Cuevas: Entre la Beatriu Guarro, que és membre del Consell de SOS Racisme, la junta directiva de l'associació i jo mateixa intentarem fer una mena de trencaclosques de tot el que avui s'ha dit. Portem des de les deu del matí, i per tant, les idees i tot el que ha anat sortint sabem que no ho tocarem tot, però bé, volíem fer un tancament en nom de l'associació. Passo la paraula a la Beatriu.

Beatriu Guarro: L'objectiu de la jornada d'avui era debatre el concepte de ciutadania, entès com a eina bàsica de lluita contra el racisme i per la igualtat de drets i oportunitats. Gràcies a les diferents persones que han anat parlant al llarg de tot el dia, hem aconseguit incorporar una sèrie d'elements nous sobre els quals a partir d'ara podrem reflexionar i anar incorporant al nostre discurs.

Xavier Badia i Cardús ens recordava que una societat democràtica no és un fet estàtic en el qual ens puguem instal·lar, sinó que s'ha d'anar construint constantment; i la ciutadania, tema central d'aquesta jornada, és una eina clau per donar resposta a les pors col·lectives, que malauradament veurem encara més exacerbades durant la campanya electoral que avui comença.

Ponència inaugural

A la ponència inaugural, María Elósegui Itxaso ha explicat els diferents models europeus de ciutadania i ha presentat [les propostes d'immigració](http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/Source/Pub_White_Paper/WhitePaper_ID_SpanishVersion.pdf) que planteja el Consell d'Europa (http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/Source/Pub_White_Paper/WhitePaper_ID_SpanishVersion.pdf). És fonamental que es discuteixin els models teòrics perquè s'hi hauran de basar les lleis. I és important conèixer les propostes d'altres països europeus que fa més de 40 anys que reben immigració procedent de països no comunitaris, per tal d'agafar-ne allò que és positiu i rebutjar-ne els errors.

A continuació, ha explicat succintament les característiques essencials del model assimilacionista, que és el més habitual a Europa ja que arrenca del concepte d'Estat-Nació, i que es basa en la consideració de la cultura pròpia del país com a "superior" i així intenta homogeneïtzar la societat a partir del postulat incontestables; es tracta d'un model que, de vegades, actua de manera contrària als Drets Humans i per aquesta raó, el Consell d'Europa l'ha rebutjat, tot i que sovint és difícil establir clarament què és i què no és assimilacionista. El model multiculturalista "tancat" planteja el problema de la falta de diàleg; els grups culturals minoritaris se senten amenaçats i es tanquen en si mateixos per por de ser fagocitats pel grup majoritari; a més de la falta de diàleg,

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

aquest model planteja el risc que, dins de cada comunitat, no es respectin els drets humans, cosa que, evidentment, no es pot acceptar de cap manera. Aquest model també ha estat rebutjat pel Consell d'Europa.

La societat actual té por de la diversitat; s'està produint una regressió i s'està defensant l'assimilacionisme en nom d'uns suposats "valors comuns". Per això el Consell Europeu aposta pel model interculturalista, que planteja una ciutadania comuna, que respecti la igualtat de drets i proposa educar en ciutadania per tal d'aconseguir-ho. Així doncs, caldrà fer lloc a les noves identitats culturals, sense renunciar a la pròpia cultura i patrimoni, i respectat en tot moment la llibertat de consciència.

En el moment actual, Europa es mostra erràtica i la legislació que redacta sovint és incoherent, fins i tot dins del mateix estat. Una de les causes d'aquesta incertesa és el prejudici que les persones vingudes d'altres països rebutgen els sistema democràtic, cosa que, no solament no és certa, sinó que, precisament, la cerca de la democràcia sovint és la causa de l'emigració del propi país, i no només la cerca de millores econòmiques.

Taula Rodona 1

Neus Torbisco constata que el concepte de ciutadania és controvertit; sovint s'assimila ciutadania a nacionalitat, però la ciutadania no és només això. Actualment s'està mostrant amb tota la seva força que la fal·làcia sobre la qual s'han construït els estats-nació és especialment excloent. Però l'Estat té la responsabilitat d'involucrar-se en la gestió de la diversitat.

Laura Díez considera que la ciutadania no es pot reduir a l'exercici del dret al vot i participació, sinó també el dret de participar en igualtat de condicions i amb respecte per les diferències. Les successives Lleis d'Estrangeria que ha anat promulgant l'Estat espanyol han estat més i més restrictives i han provocat que les persones no espanyoles visquin en condicions de no ciutadania. També són víctimes de la restricció de drets davant l'administració, que actua amb total discrecionalitat; i en aquest punt sí que s'hi pot incidir, ja que es pot exigir igualtat jurídica.

Òscar Rebollo estableix l'inici del concepte de ciutadania a la Revolució Francesa i considera que es tracta d'un procés històric, no lineal ni progressiu; actualment, per exemple, veiem com està sofrint una regressió, com a conseqüència de la crisi econòmica.

Entrant el tema de la legislació, Neus Torbisco constata que no hi ha cap polític en tota la Unió Europea que defensi un model de fronteres obertes, basat en els drets humans. Així doncs, la noció de comunitat sobre la qual es basa la ciutadania és un concepte filosòfic però no té cap repercussió jurídica. El model liberal, allunyat del nostre concepte d'Estat del Benestar, i que propugna un estat dèbil i no intervencionista, no es planteja la gestió de la diferència; i el model assimilacionista (per exemple, el republicanisme francès) sovint tergiversa el sentit del dret, ja que, en nom dels drets humans, actua contra una part de la població.

Laura Díez, en canvi, creu que el concepte de ciutadania també té repercussions jurídiques; per exemple, l'actual legislació d'estrangeria exclou la possibilitat de reunió i d'associació a les persones que es troben en situació irregular; no es tracta només de reivindicar el dret al vot, doncs. El model actual és particularment excloent.

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

Òscar Rebollo considera que, per parlar d'èxit, no només es poden tenir en compte les condicions formals d'igualtat; en aquest sentit, un bon indicador podria ser la mobilitat social. Només es pot produir la inclusió social si es compleixen tres condicions: l'accés a oportunitats econòmiques, l'accés a drets civils i polítics i l'existència de vincles que garanteixin la pertinença a les diferents xarxes socials.

Pertànyer a una comunitat, ens recordava Neus Torbisco, és un fet bidireccional: no n'hi prou de voler-ho, també t'hi han de reconèixer com a membre; i això per tant no depèn només de les persones. En tot cas, estem a una situació de crisi econòmica i hem d'evitar que entrem en una guerra, com recordava Oscar Rebollo, entre "els últims i els penúltims": Tota la societat és responsable d'adaptar-se a la nova realitat, les persones nouvingudes i les persones que portem aquí tota la vida. Més o menys això ha estat un resum del que s'ha discutit al matí, espero no haver-me deixat res d'important.

En tot cas, si al matí s'ha parlat més en termes de drets, en termes generals i d'anàlisi de la situació, els ponents de la tarda s'han centrat més en el dia a dia, han concretat més en qüestions del dia a dia, especialment en l'àmbit municipal. I ara passo la paraula a l'Alba Cuevas.

Cuevas:

Taula rodona 2:

Recuperar el que hem estat parlant a última hora de la tarda, que potser el públic ja som els mateixos. Posar sobre la taula aquelles polèmiques que darrerament, en aquest 2010 tan mogut, han anat sorgint: el tema del padró que ens va fer anar mig bojós a uns quants, perquè estàvem acceptant que a unes persones se'ls neguessin drets pel fet de no tenir papers. El fet de fer-ho és una bogeria considerable però el fet que la resta de la població estigués acceptant-ho sense massa problema, nosaltres ho valoràvem com alguna cosa encara més negativa.

També ha sortit una altra gran polèmica, a la sala encara ens crea aquest dubte, que és tot el tema de *burques*, *vels*, *niqabs*. Aquesta ciutat que va sortir amb un decretazo ley intentant prohibir, i dic intentant perquè de moment sembla que no sabem res més –potser de cara a les eleccions municipals torna a sortir– intentant prohibir el vel en els espais públics.

També ressaltava una part positiva del que sortia a la tarda: en els conflictes, en el moment que estem parlant, de tu a tu, no deixem de ser una persona amb una altra persona que podem trobar aquests elements comuns que ens poden ajudar a solucionar el conflicte. També hi havia el punt, a mi m'ha agradat l'apreciació que ha fet el senyor Narbona, quan deia que una cosa és mediar amb les actituds racistes que potser sí que ens veiem en cor de fer-ho, però l'altre cosa és fer-ho amb les ideologies, no? El racisme és una ideologia que pot tenir certes manifestacions en la vida pròxima, a l'escola, el carrer, però que darrere té tota una ideologia que va molt més enllà, que parteix de la superioritat d'unes persones sobre les altres. I, jo no sóc mediadora, sóc educadora social, però deu ni dó el que mediem, però crec que partint de la superioritat és impossible trobar la mediació.

Algunes coses ja per intentar tancar el dia d'avui. Per SOS Racisme, organitzar aquest seminari –ho he dit a la benvinguda – és un espai bàsic perquè permet enfortir-nos en les idees. SOS Racisme podem ser reconeguts en el tema de mobilització, de denúncia, o d'activitats de sensibilització, però una de les línies que tenim clares és fer discurs i transmetre discurs.

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

El fet de comptar amb els ponents que heu vingut avui ens ajuda a refrescar-nos i a intentar elaborar un discurs que vagi acord amb les necessitats reals de la societat: si les cultures canvien, si les societats canvien, és necessari que canviï el discurs, sinó ens quedem enganxats en una dimensió diferent.

Enfortir el camp de les idees és una línia bàsica per nosaltres sobretot per frenar aquest discurs que ens fa por, aquest discurs extremista, reaccionari, ranci, populista, que està augmentant i s'està estenent al nostre país.

Ahir a les dotze de la nit començava una campanya electoral que nosaltres situem al gener del 2010, portem de pre-campanya massa temps, en el que sembla que aquest discurs propi de l'extrema dreta ha sobrepassat l'extrema dreta. Els postulats els estan acceptant partits tradicionalment democràtics. A vegades sembla que quan l'extrema dreta posa el debat fa que els altres, que podrien estar en una banda, es van apropant més cap a la dreta. Això és un perill i per nosaltres, i una manera vital de combatre-ho és enriquir-nos en el discurs.

Tot aquest tema de construir una alternativa prou forta per poder dir "nosaltres creiem que hi ha una altra manera de fer, de concebre la societat i la ciutadania". No per això és cert. Vivim en un moment complicat, difícil. Fa anys que parlem d'una crisi econòmica que ha portat una crisi social que sembla que encara la tindrem un temps més.

Aquest augment i aquesta extensió del discurs de l'extrema dreta, aquesta acceptació per part de la població, i sobretot un context que ens ha portat a veure les minories –i dic "minories" per deixar de parlar "d'immigrants", perquè al final acabes sent "immigrant de tota la vida", també volem parlar dels "fills i filles", aquells que no han viscut el procés migratori i encara els diem "immigrants" o aquelles persones que van immigrar fa 20 anys però bé, algun moment els hem de deixar de dir "immigrants"... "immigrant" s'és en un moment concret, quan ja vius aquí... doncs tampoc cal, és com el "nouvingut" de fa 20 anys, ostres, doncs no ets "nouvingut" diguéssim.

Les minories en tot aquest context complicat han estat el boc expiatori ideal: que hi ha problemes d'atur? Que hi ha problemes de beques de menjador? Que hi ha problemes d'accés a la sanitat pública? Doncs sembla ser que han trobat el culpable idoni i tot això també té uns responsables: quina gestió s'ha fet des de l'administració pública? Ara no puc no pensar en que una de les mesures per combatre la crisi del Govern espanyol va ser el pla de retorn voluntari, jo crec que és bastant característic de quina concepció utilitarista s'ha tingut de la població immigrant que ha vingut al nostre país els darrers anys, que alguns han vingut a treballar, alguns també han vingut buscant estats democràtics, també han vingut a estudiar, perquè s'han enamorat, o perquè volien conèixer un altre país. Reduir a la part únicament laboral a les persones és un gran perill.

Situant aquest context, l'anàlisi que fem a SOS Racisme és que el racisme sembla ser un element primordial de tot aquest malestar i tota aquesta situació de crispació i de fractura social. Per això creiem més que necessari combatre'l, creiem que la construcció d'una ciutadania plena, una ciutadania amb una igualtat de drets evidentment però també en igualtat d'oportunitats, perquè tu pots tenir els mateixos drets garantits o escrits, però el lloc on vius, al barri on vius, potser no estàs tenint les oportunitats, pel color de pell que tinguis, la cultura que tinguis.

SEMINARI DRETS HUMANS 2010

També ha sortit en diferents moments del dia aquesta necessitat, l'èxit que deia el senyor Rebollo aquest matí. L'èxit quin és? La mobilitat social. Que totes les persones tinguem el mateix accés a poder fer el que vulguem fer i que no estiguem limitats per tota aquesta motxilla que portem darrere.

Considerem que hem de ser actius en aquesta lluita contra el racisme, sobretot perquè ens afecta a tots. No val dir, ostres no, el racisme afecta aquell que és "diferent". Potser la persona que té un color de pell diferent i que per això se la discrimina està vivint el racisme en la primera pell però que hi hagi racisme ens afecta a tots, ens debilita com a societats democràtiques i posa molt en dubte el model social que tenim.

Què més dir-vos en aquesta línia? Bé, la lluita contra el racisme per nosaltres és la nostra raó de ser, la nostra missió. I convidar-vos a ser actius en això. No denunciar-ho és ser còmplice del racisme. Acceptar que els nostres representants polítics puguin fer els discursos que fan és ser còmplice. Us animo a combatre i sumar-vos a la lluita antiracista.

Donàriem per tancat aquest tercer seminari, ha estat molt interessant, donar-vos les gràcies per venir, per escoltar, per aportar en aquest debat i animar-vos a que cadascú des del seu lloc, des de la seva feina, des del seu barri, sigui actiu en la lluita antiracista. Moltes gràcies i bon cap de setmana.

18:30h – Clausura del Seminari de Drets Humans 2010

Han col·laborat en la transcripció: Maria Barbal, Mario Téllez, Mar Carrera.

*Les respostes als debats del públic no han estat transcrites.

SOS Racisme - Catalunya

c. Hospital, 49 Pral.

08001 Barcelona

T. 93 301 05 97

F. 93 268 16 37

www.sosracisme.org